

הרב מ. י. גוטמן
(הושי-רומני)

מגבורי החסידות

חלק ראשון

חוברת א

רבי אברהם יהושע השיל מאפטה

הוצאת "ישרון", ורשה

ת * ר * פ * ו

Druk. „G R A F I A” Warszawa, Nowolipki 22.

חיינו ופעילותנו

בימי חבמי התלמוד היו רבנן דאגרתא, שעסקו והגו רק בתורת הלב, בחלק המוסרי והפיזי שבתורה, ורבנן דשמעתא, שכל עסקם ומענינם היה בחלק החוקי והדתי. היו אמנם כאלה, שהיה להם יד ושם בהלכה וגם באגדה. הם שמשו בשני כתרים ושתי עטרות היו מפארים את ראשם.

אם הרבנים, מורי ההוראה ויושבים על מדין היו יורשיהם הרוחניים של הרבנן דשמעתא, היו הצדיקים, מורי דרך החסידות ודורשי תורתה, בלי כל ספק, ממלאי מקומם וממשיכי עבודתם של הרבנן דאגרתא. אמנם גם פה עינינו רואות אנשים גדולים חקרי לב, שמקום היה בראשם להלום שתי עטרות, עטרת הרבנות ועטרת החסידות. בני עליה ובעלי מוח ומרץ מצוינים כאלה היו נקראים לרוב גם בפי החסידים בשם רב, אם כי אצל החסידים נחשב תאור זה לפחות הרבה מתאור צדיק. מגמת החסידים היתה מבונה להבליט בזה גדולתו של אותו צדיק שהוא גדול גם בנגלה, כנאונות ותרומות תלמודית, שמתנגדי החסידות מתגדרים בהן וחושבים כי רק להם המנופוליון עליהן. תאור רב, שהוכתרו בו רבים מן הצדיקים, כמא מחאה עזה ותרופה כלפי בוני החסידות ומתרפיה, באמרם כי אין לראשיה ומנהיגיה ידיעה נכונה בתלמוד ונושאי כליו.

אחד מן הצדיקים האלה, שהיה מצטין ברבנותו ונאונותו, היה רבי אברהם יהושע השיל, הרב מאפמה.

הוא נולד בשנת תקט"ו, חמשה שנים לפני גזירת יוצר החסידות, והיה נצר סגוע רם, שלשלת היוחסין של משפחתו - בין מצד אביו ובין מצד אמו - נמשכה מדור לדור.

*

התורה מחזרת על אכסניה שלה! בעוד רבי אברהם יהושע השיל בילדותו רכש לו הרבה תורה ודעת, והכל בקדושה וטהרה, עד אשר רוח ה' החל לפעמו ולעורר בו מדרגות של צדיקים.

הרב מאפסה ספר לי - שח הצדיק מריון - שבילדותו התחילו אבריו לומר לו עתידות ובקש מהש"ת שיקח ממנו רוח-הקדש זה, והצדיק הריוני מוסיף לבאר מעמו ונסוקו בענין זה: כשהצדיק יכול להפתיק הדינים בשרשן טוב הוא בודאי, אבל אם הדינים מתגברים, הם ושלו, בשעה שאינה עת רצון, אזי אי-אפשר לבאר גדל הכאב-לב שיש לו להצדיק מזה; על-כן, טוב יותר שלא ידע כלל, ולא עוד אלא שהצדיק האמתי אינו רוצה להכניס עצמו כלל בענינים הללו, בכדי שלא יתק מעבודת הבורא ברגע ההוא.

הגברים האלה מבליטים לפני כמה גדולה היתה מדרגת הרב מאפסה עוד בימי ילדותו, לפי הערכתו של הבריסמכא הריוני. שמושה של תורה בחסידות קים הרב מאפסה אצל הרבי ר' אלימלך מליזנסק, אצל צדיק זה המפורסם בעולם החסידות על-ידי ספרו, נועם אלימלך, הנערץ והנקדש בין החסידים, שאב הרב מאפסה מי החכמה, החסידות והקדושה, והודות להשפעתו של רב זה התפתח, השתלם והתעלה עד שהוכשר להיות גם הוא למנהיג אלפי רבבות ישראל. מקור אחר מוסר לנו, כי קבל לקח גם מהצדיק רבי יחיאל טיכל מלוצ'ב.

על כסא הרבנות עלה ראשונה בעיר קלביסוב, שמו נתפרסם מיד בעולם ואלה המשתוקקים לתורת-הלב ולדבר אלפים במובן החסידות, נהרו אליו כבר לאותה עירה. בין גדולי התורה שבקרו אותו שם, היה גם הצדיק והגאון רבי משה מיטלבוים, באחת ממשכנותיו אנו קוראים: בהיותי כאן, פה ק"ק קלביסוב, משובתי שבת אצל הרב הקדוש האלקי הגאון החסיד האמתי אבד"ק רנ"ל... בא לפני הש"ב שלו... והנה נצטיתתי מפי הרב"ק לעיין בזה, והנה מצות הרב"ק הנ"ל עלי חובה, ומצוה לשמוע דברי חכמים ואת מקודתו שמרה רוחי, ואען ואומר אשר הורוני מן השמים... באומן אשר יסכים על ידי כבוד הרב הגאון החסיד מרא דאתרא... י.

אחר כך נתקבל לאב"ד לעיר מלאה סופרים ומעוטרה - ק"ק אפסה. העיר הזאת היתה חביבה עליו, אולם מסבות שונות הוכרח לעקור דירתו משם, ולמען אהבתם הביתחם שיקרא תמיד בשטם... (נתקבל לק"י יאסי). משרת הרבנות היסאית קבל עליו בשנת תקס"ח. חשיבותה של עיר מטרופולין זו בעיניו נברת מזה שאמר בבואו לחנות את פני העיר: יאס ר"ת: "סוף ארץ ישראל". ביאם נהג את נשיאותו ברמה, כל עניני הדת, למקטן ועד גדול.

היו תחת השגחתו. מצודת רבנותו היתה פרושה בכל המדינה כלה, ועל פיו היו נחתכים כל עניני פניו השוחטים במדינת מולדכיה והעמדתם בחוקת כשרות י.

העיר יאס היתה אז כמו עתה עיר מרכלת, מרכז למסחר, רוב היהודים שדרכו בה. אז היו חדשים מקרוב באו סמדינות שונות, בעיר רבתי עם ורבתי בדעות כזו נחוק היה שהרב יהיה אדם נוח, ונכנע, היודע ורוצה לשנות פניו כברים, לבטא גונים, ולכן את הרוחות... אדם רך מדג, המתפשר על נקלה עם כל הכחות והזרמים השונים, — ולא כן היה הרב מאפסה, הוא היה אדם קצוני בטבע, ובקצוניותו החזיק בכל ענין ולא חש להטות ימין ושמאל משום מראית העין ומשום מה יאמרו הבריות...

רוב הצדיקים בימים ההם, ביהוד צאצאי המגיד ממזריץ וצאצאי ר' נחום מצ'רנוביל, היה דרכם לשמור מוצא שפתיהם, דבורם היה מדוד ומנוי, שקול וספור, אכילתם ושתייתם היתה מצומצמת מאד, קרוב למדת האפס, אולם הרב מאפסה התנהג בדרך זר ופתמיה, הוא אהב לדבר הרבה דברי הבאי, לספר גוזמאות ודברי הפלגה, מדברי הגוזמאות שלו נמסרו לנו מפי החסידים קטעים אלה:

פעם אחת חשש שלא תפול בולשת לביתו מסבת איוו מלשינות, וישרוף את פתקאות-הבקשה שנתנו לו החסידים כמנהגם, שרפת הפתקאות ארכה שלשה ימים רצופים...

אל נשואי בנו רבי יצחק מאיר באו אנשי שלזון במספר כל כך רב, עד שהוכרח להוציא כמה אלפים רובל על ביצים לבד, מקליפותיהם של הביצים והבצלים, שעלו במשתה זה, רצפו שני דרכים בנהר, ושתי עגלות קש נצרכו בער קרואי המשתה כדי לחצוץ בהם את שניהם...

אדרת-השער שעשה לבנו בעת חתונתו היתה יקרה מאד, שער האדרת היה גדול כל כך, עד שתל רוכב על סוסו ובידו רמח זקוף למעלה היה יכול להתבא בו האדרת היתה כל כך רכה ודקה, עד שנכנסה קלה בקליפת אגוז קטן...

בדבריו כן היה דרך אכילתו מזור ומשונה עד למאד, הוא היה רגיל לאכול בפני כל אכילה מרובה וגסה, ובכל זאת דעיד על עצמו, שכל המאכלים והמעדנים שאוכל, מרגיש בהם מרירות ומעמם כלענה וראש.

נבני לב ואנשי מדע הבינו כי, דברים בנז; הם האמינו בכל

לב, כי מעשיו לשם שמים, רבי ברוך פמויבז, זה שהרים שבט-בקרית
 חרה וחריפה על כל צדיקי דורו בלי חמלה, הצדיק את הרב מאסמה
 ואמר עליו, שיש לו משקלת זהב בפיו ושוקל כל דבור מרם ואמרנו,
 צדיק אחר העיר עליו, שהוא יודע הסוד של מאמר חו"ל: גומא
 קתני... אבל העם הפשוט והחמים, שתום העין, אי אפשר היה לו
 להבין ולהעריך בראוי את קדושתו של הרב. הם רגילים לראות
 את הרב כמלאך: אובל קמעה, שותה קמעה ומדבר מעט... והלה
 מרבה דברים ואכילתו ושתיתו מרובים... דבר זה גרם, שרבים הקילו
 ראשם נגדו, בזוהו וגם הקטיוהו ורדפוהו.

בין רודפיו היו גם חסידיו חב"ד, שהיה מספרם רב בעיר יאס י.
 הצדיק מריון ספר כי חסידיו חב"ד שחקו על תורותיו ורשמו דבריו דרך
 בזיון על התליונות י, ואמר על זה: בכל דור ודור יש אנשים
 המהרהרים אחרי צדיקים, וכתוב: והביטו אחרי משה - הרב מאסמה
 היה בחינת משה". ושוב הוסיף ואמר: יש צדיק שעובד הש"ת בחודרה
 ותפלה ועבודה, ויש צדיק שעובד הש"ת באכילה
 ושתיה ושאר עניני עולם הזה, ועל זה הצדיק
 יש אנשים המהרהרים... ושם תאמר, מי זה הכריתו להרב
 שיבור לו דרך שכזה שיש עליו עוררין, האם נכזרה ממנו דעת ומזימה
 לעצור בעד התנהגותו זו, גם אם נשיתיו הטבעיות מכריחות אותו
 לכך? על זה נתן הצדיק מריון תשובה יפה המבוססת בסגנון מסתורי
 המיוחד לחסידות: ולמה ברא הקב"ה צדיק כזה? - האמת שרוב
 העולם נכשלים בתאוות העולם ותענוגיו, לזאת כשהצדיק עובד הש"ת
 בכל הדברים האלו, אזי מעלה כל העולם אשר נכשלים ונתחמסים
 בזוה..."

להתנהגותו המזורה נתוספה עוד מדה הקנאות והקצוניות.
 בכל הנוגע לתורת ה' ומצוותיה התנהג ביד רמה, בקנאות ובתקיפות
 עזה, במקום שהיה עליו לשמור דרך עץ החיים הדתיים ולהקים
 הדת על תלה לא חת מפני כל, הוא גלה עונה של אשה סוררה
 אחת, אשר בעלה ומספחת בית אביה היו משועי העיר וקציניה.
 בדבר זה העיר עליו חמת אפם של בני משפחות אלו והם עשו את
 העיר כמרקחה והציתו אש המחלוקת וההתנגדות, הדברים הגיעו
 לידי כך עד שהיה מוכרח לברוח מהעיר על עגלה בזווה של אספה
 בשביל להמלט ולהסתתר מחמת הרודפים התקיפים. מאורע זה היה
 בשנת תקע"ג, חמשה שנים אחרי עלותו על כסא הרבנות בעיר גדולה

זו, שקורה למצא בה אשר ונתת ושכל כך שמח בה בכווא בשעריה. ואז אמר: י א ס ר'ת: י'ש "אומרים" סדום, בפעם אחרת אמר: יסר נזים לא יוכיח" - את הנזים היסאים ("יאסער" נזים) אין כדאי להוכיח, כי אין בהם מי שיקבל תוכחה.

במצבו המדוכא ההוא, בעת שהיה נרדף ומעונה בשביל החסידות, אשר אשה יקרה יקוד בלכבו ורק לסבת הלכו בחום בדרכיה, כאשר הורה יוצרה ומחוללה - לעבוד את השי"ת בכל הדרכים ובכל האופנים גם באכילה ושתיה ושאר ענינים נשמיים" - סבל הרבה עמל ותלאה, בעת ההיא, נתעוררו בו רגשי געגועים אל מויבז, עירה קטנה זו, שבה עמדה מאז ערש החסידות הקדושה, ובה פרחה החסידות, שנשגה והתפתחה וגם עשתה טרי, הודות למרץ איש הדת דב פעלים, רבי ישראל בעל-שם-טוב ז"ל - עירה זו, נשארה זה עתה עוברה ושוממה, כי גוע הדבר והקברנים האחרון מבית הבעש"ט - רבי ברוך ממויבז ז"ל, ואדם בעל רוח כביר ואיש כשרון לא קם אחריו למלא את מקומו, לחזק את בדי החסידות ולהפיץ קרני אורה ממקום מרכזה היסודי. ויעתר רבי אברהם יהושע השיל לבקשת החסידים המזיכויים ויתקע אהל, אהל של תורת החסידות, במויבז, ועירה זו שהיתה כאלמנה, באין בה עוד מי שישמיע את ד, מלה החסידית, נעשתה שוב למרכז חשוב, צוהל ורועש משאון רבבות אלפי המבקרים, הבאים לשאוב ממעיני הישועה, ולתל תלפיות, שמכל עבר ופנה פנו אליו, לקבל אולפן חדת מבחיר צדיקא...

במויבז פרק רבי אברהם יהושע השיל מעליו עול הרבנות וישקיע כל רוחו בעבודת החסידות. ויהי ביתו פתוח לדוהה לפני כל אלה המסתוקקים להתחכם נגד אורה של החסידות העיונית והמעשית. מכל עברים נהרו אליו חסידים למאות ולאלפים. גם בני עליה וגדולי תורה באו לקבל לקח טפיו. רבי צבי הירש מוידיצ'וב, רבי יצחק מיוזק מוידיצ'וב, רבי משולם נתן מברדיצ'וב ועוד רבים כאלה, אשר יד ושם להם בנגלה ובנסתר, באו לבקר בהיכלו והוא אצל מהורו ומחכמתו עליהם ויצת אש ההתלהבות ושללהבת החסידות בלבוהם.

בחה יתרה ובמין עננ מיוחד אורהבת החסידות לספר על-דבר היחס שבין הרב מאפסה ורבי ישראל מריון, אביה של הדינסטיה הריונית הוא נערץ ונקדש מאד בעיני החסידים, ולכן חביב עליהם להראות על הפניסה והקשר הרוחני שהיה בינו ובין הרב

מאפסה, בין שמבלימים בזה גדולתו של הראשון או של האחרון. בסנים הראשונות אחרי נשואיו היה הצדיק מריון נודח בפרישות קצונית, אמו הצדקנית חנה דאגה מאד שמא לא יוליד בנים ח"ו, ע"כ נסעה אל הרב מאפסה וקבלה לפניו על בנה, ובמר נפשה אמרה בבכי: וכי ניתא ליה למר שיהיה נפסק זרע קדש של הרב המגיד? השיב לה הרב, שאם יבוא בנה לביתו יבמית לה שיליד בנים ובנות. חזרה הצדקנית לביתה וגזרה על בנה בגזרת כבוד אם, שיסע לרוב. בכוא לפני הרב פתח הרב ואמר: בתיב, שומר פיו ולשונו שומר מצות נפשו, מסוק זה עלי נאמר, מה זאת עשיתי שהבטחתי שיליד בנים! חשבתיו שהוא בחינת נשמה ולבסוף רואה אני שהוא במדרגת נשמה לנשמה. וברגש חפס בדיקא קרישא שלו ואמר: לולא שמקרה אני שלא יבלימו את הזקן הלכן הזה לא אדע כלל מה להשוב... בשבת קדש ישבו יחדו אל השלחן, ראה הצדיק מריון, כי הרב אכל רק מעט, אמר לו: אמנם אנכי אינני יכול לאכול יותר, אבל כבודו דרכו לאכול תמיד יותר, מדוע אפוא ישנה עכשו ממנהגו? השיב הרב: דבר זה למדנו מיום השבת. כשיזדמן לשבת אורת הגון – ראש חדש, השבת מכבדתו בתפלה אחת, כשיבוא אליה אורת יותר נכבד – יום טוב, מכבדתו בכל התפלות, אולם כשיזדמן לה אורת יותר יקר ונכבד מאלה – יום הכפורים, אז השבת אומרת להאורת: אף כי ביום ראוי לאכול מעדנים ולשתות ממתקים, בכל זאת, למען אהבתך לא אפעם כלום...

פעם אחת ראה הרב כי נפלה התגורה ממתי הצדיק מריון, כסף את עצמו והגבית התגורה וחגר אותו בה ואמר, כי הוא מקים מצות גלילת ספר תורה. העומדים מסביב תסרו מאד, כי הרב היה כבר זקן בא בימים ורבי ישראל עודנו אברך צעיר. הרגיש בזה הרב ואמר: איתא במדרש אגרת בראשית: „לעתיד לבא עתידין להיות עם תמיהן, מה לפלוגי שלא קרא ולא שנה מימיו והוא יושב ומסית עם האבות? משיב הקדוש ברוך הוא, לא זכו אלו אלא מפני ששמעו לי בחייהם“, נשבע אני, – סים הרב ואמר, באחוז בוקנו ובהראותו בידו על הצדיק מריון – כי המדרש כון עליו.

אמנם את כפיפותם ומסירותם של צדיקי דורו אליו נכיר מחוך מכתב אחד של הרב מסורן, שנתפרסם בימים האחרונים, וזהו דבר המכתב:

ב"ה. ברכות לראש צדיק ועופל ובוחן, כבוד ד' עליו חוסף בין

בתפיו שכן, ה"ה רב האי גאון כל רו לא אניס ליה החסיד המפורסם בכל תמוצות ישראל אור תורתו וזרח מן הקצה אל הקצה נ"י ע"ה פ"ה כמ"ה ר' אברהם יהושע העשיל נ"י ויזרח לעד.

אחרי אשר זכני ד' ליהנות מאור פני מלך חיים מדי היותי מסתופף בצל קדשו, ובתורה עשיתי למז"מ שדוך עם בני עם נבדו של השב בוצינא קרישא ר' אהרן ספאולאוויטש זלה"ה, וידעתי בסוב אדוני כי חפץ חסד הוא ורוצה במובתי, לזאת רציתי שאשלח לידו המהורה ראשי הפרקים, ובקשתי: יהיו נקראים לפני בבודו למען יהיו נא עיניו ולבו ודעתו והסבמתו לזה, ויהי מלא רצון וברכה, מברכותיו יברך להיות עולה יפה ויגמר הדבר בכי טוב.

אחת שאלתי מאת אדוני ואותה אבקש להיות זכרוני נתקע בלבו המהורה, כי השי"ת יודע ועד אשר זאת בזכרי חיל וחלחלה אחותני, בזכרי כי לבי רחוק מהקדושה ואין עת אשר אוכל לבין דעתי ומחשבותי למול קוני באמת, ועכ"ז הקיפוני מרדי הזמן, באמת אניד לפני אדוני שמאר אני נבוך בדבר הזה, מה זאת בונה עליונה עמי בראותי הדור יתום והאמת נפלה ונפשי יודעת האמת מעמי שאין מחשבותי נקיים ומעורים להשיב עצמי ליתר לבי לבון בונה עליונה ואין אוכל להועיל לאחרים ואין זה רק לנסינו, ומה אני שאוכל לעמוד בנסינות כאלה, רק אם יהיה רצון השי"ת לחונני בחסד חנם ויהיה לב אדוני אלי בתבה יתרה נודעת לי באהבה אמתית שלא לבסות מאתי כל עצה מובה, כי בוחן לבות יודע שאין בי שום נפתל ושקר להתנהג בעצת שקר וערמות אשר כרה שוחה לנפשי, מה מאד כלתה נפשי להיות נכספה לחצרות ד' ושיהיה לבי מרור לקדושה, נא ונא מאדוני לעורר רחמים מאהבתו אלי, כי יש עתים אשר מוב מות מחיים, כאשר יוכני השי"ת להיות נדבק למקור האמת ואצא חפשי מכל מדות שקרים להיות עמל בתורה או אתן הוראה על חלקי.

הב"ד מדבר ממירות לבו נאום משה צבי בהרב מו"ה לשמעון זלה"ה חופה"ק סווראן."

מכתב זה מלמדנו לדעת כמה גדול היה ערכו של הרב מאפסה בעיני צדיקי דורו, וכי כלם החזיקו והכירו אותו ל, צדיק האמתי, אדם השלם, שכבר הגיע למרום מסגת השלמות והרוחניות עד אשר הוא רק הוא יכול להאציל מרוחו, רוח פהרה וקדושה, רוח אצילות והממות גם עליהם.

זר פרחים עונדת האגדה החסידית ליום הולדתם של גבוריה
ובזר פרחים היא עומרת את שעת פטירתם...

והאגדה מספרת

ברגעים האחרונים לחייו של הרב מאמרה, בעת אשר קרב קצו
להפדך ממספחתו, מעמו ומאחיו, נתגברו בו רגשי אהבתו וחמלתו,
הלאות עמו ומצוקות אחיו, בחסד וברוח, אשר היו לנגד עיניו במשך
כמה עשירות שנים, נצבו אז כמו חי נגד עיניו, ופרוב רגש ובאב
צעק תמרורים:

— מדוע לא בא בן ישי? מדוע כה אחרו פעמו? הרב מברדיצ'וב
אמר קודם פטירתו, כי כאשר יבוא לעולם העלין לא ינוח ולא יסקיט
ולא יתן מנוח לכל הקדושים עד שיפעול שיבוא המשיח לגאול את
ישראל, אמנם בבואו שמה השתעשעו עמו בהיכלות שלמעלה עד
ששכח, אבל אני לא אשכח...

ובאותה שעה שהביע דאגתו וחמלתו על אחיו המעונים
ומסובלים במצוקות ניהנם החיים, בטא גם את דאגתו וחמלתו לאלה
המדוכאים בשאול, בעולם שמאחרנו, וכה אמר:

— רבנו של עולם! ידעתי כי אין לי שום זכות שתביסני לנן
ערן בין הצדיקים, אולם תרצה להכניס אותי לגיהנם בין הרשעים,
ואתה רבש"ע הנך יודע כי שנאתי תכלית שנאה את אלה שעברו
על רצונך ואיך אוכל להיות שם בגיהנם? לכן אבקש שתוציא כל
רשעי ישראל מגיהנם למען תוכל להכניס אותי שמה!

כה אהב, אהב ישראל זה את אחיו אהבה בלי מצרים,
וזכרונם לא מש מלבו גם בעת מותו, ישועתם, רוחתם וגאולתם,
הגופנית והנפשית, בחיים ובמות, היא לבדה היתה חקת לבו, שאיפתו
ואדיר כל תפצו.

המאור הגדול הזה, שבאהבתו ובחמלתו האיר בעודו בחיים
לרבבות אלפי ישראל, נגנו בין כתלי קבר קר ואפל, במקום שם נגנו
מיסר החסידות, ועל פי רצונו וצואתו תרתו על קברו הפלים
המעמות האלה:

פ"נ הרב אדמו"ר

אברהם ישראל מ"ה

אברהם יהושע

העטיל מק' אפסא

בהרב החסיד ועניו

שלשלת היוחסין מ'
 שמואל ז"ל, נמ' ה' ניסן
 תקפ"ה.

ולעת זקנותו חקע
 אהליו של תורה פ"ק
 מעוביו ולו דומי' תהלי'
 ובמקום גדולתו שם
 ענותנותו אשר יצוה
 את בניו שלא לכתב
 על מצבתו שבחות
 תנצב"ה.

... ויעמוד לקץ הימין לגורלו.

באותו הלילה שנפטר הרב מאפמה - מספרת האגדה - שמעו
 בשבריה קול דופק על חלונות בית-הועד מכולל וואלין, שהרב היה
 נשיאו לאמר: צאו ללוות את הרב מאפמה! בצאתם החוצה ראו
 כמה אלפים נפשות הולכות אחר ממתו, עד שהגיעו לבית-החיים וראו
 פניו בקבר והלכו לביתם. בבקר ספרו מזה לבני העיר, ולא רצו הללו
 להאמין עד שראו במקום ההוא צורת קבר חדש. לאחר זמן הגיעה
 להם השמועה, כי אמנם נפטר הרב בלילה ההוא.

אגדה אחרת אומרת: הצדיקים הקבורים בארץ הקדושה הלכו
 לקבל פניו של הרב מאפמה, והיו נשמות המתים מעשנים בדרך לזכר
 ולטהר את האויר לכבוד הצדיקים.

הנה כן מרחפת האגדה החסידית בעולם הרמיון, וכן יודעת
 היא לקסום נפשות ולהלהיב את לבב המאמינים במעשיות יפות מן
 העולם שמאחרנו.

מסורות ואגדות

גדולה היתה השפעתה של האגדה החסידית על רבבות אלפי ישראל במאות האחרונות. היא היתה מעין גובע של שירה, עממית, שסמנו שאבו ונוגנו שלומי אמוני ישראל מן הרב היושב על כסא ההוראה ועד הפועל העני, העושה כל היום במחצו וקורנסו, בתום, באמונה, בנעימות וברגש חם ישבו להן קבוצות קבוצות, חבורות חבורות בני אדם וספרו ומסר זה לזה אפרות תמימות, נפלאות, מעומדות קסם פיוט ורוח חן מתות עליהן. הספורים והאגדות ההם עשו לרוב רשם עז לא ימחה, עודדו רוחות השומעים והרימו נשמותיהם לעילא-לעילא, לעולם רוחני, לעולם מלא רך ותום, הור ותפארת, חמלה וחנינה. האגדות הנפלאות האלה, היו מזון רוחני לנשמות שוקקות וצמאות, ובהן מצאו ספוק נפשי ושובע שמימי. בבחם של ספורים אלו הופח רוח גבורה ועוררנש בלבות החסידים והתמימים, המאמינים, וישבחו לשעה את יסורי הגלות וענויי החיים, צרות הכלל וגם צרות הפרט...

קבוצן של האגדות האלה בסדר נכון ומקובל, היה יכול בודאי גם עתה, בימינו אלה, להיות למעין רוחני ולספוק נפשי לכל אלה הצמאים לפיוט ושירה, אבל עד היום לא נמצאו לנו עדין ידים מרוצות, מזוינות בסבלנות, בכשרון ובמעם, שתקדשנה את עמן וערן לעבודה זו. מחכה אני אל היום, אשר שירת החסידות תושם לפנינו בכל הודה והדרייפה, בכל קשומיה ופרכוסיה, כי אחרי התנ"ך והתלמוד הלא אין לנו עוד יצירה מקורית ועצמית, שתפעול על האזן ועל הנשמה כאחד, כשירת החסידות. אבל עד שיבנה בהיכל שפרותנו גם האולם הזה, אני מנסה להביא בפעם בפעם, בדרך כתבי תולדותיהם של מנהלי החסידות, מספר ספורים ואגדות, שהעם חלה אותם ויתסם לאותו הגבור שאני עסוק בו. פה אביא קוים בודדים,

רשימות וקטעים מאגדות וספורים המצויים בפי העם, ביחס לאותו גבור החסידות, גאון הנגלה והנסתר, הנורע בשם, הרב מאמטה*.

*

בהן גדול

כשהיה אומר העבודה והגיע לתבות, וכך היה אומר, שמעו אותו אומר: ,וכך הייתי אומר. ואמר, שזוהי עוד עכשו עת אשר שמש בבהונה גדולה בבית-המקדש.

נשיאות

פעם אחת היה יושב והורה במשתומם, על שאלת אנשי שלזום באר להם, שהוא כעת בגלגול עשירי בעולם-זה, והיה כבר בחי' בהן גדול, נשיא, ובחי' מלך וריש גלותא וכו', ועכשו אינו כלום. באותה שעה בא שליח מארצנו הקדושה ובידו כתב נשיאות בשבילו מכולל וואלין. שמת הרב מאד וצוה לעשות סעודה. ויתן המשים רוי"ב על קרקע סמוך לקברו של הושע בן בארי, במבריה.

ברכה

פעם אחת, בימים הנוראים, נקבצו אצלו הרבה פתקאות-בקשה ולא הספיקה לו העת לקרות את בולן, לקח את כל הפתקאות ושמן בתוך כיסים וניח שתי ידיו עליהם ואמר: אני מברך את כל האנשים של הפתקאות המונחים פה בבני, חיי אריבי ומווני רייתי וטנה מובה.

חמץ

איש אחד קבל לפניו על בנו שנתפקר ורוצה להמיר דתו. השיב לו הרב: אם יודע אתה שלא אכל חמץ בפסח מעת שנתפקר או אפשר להושיעו, ואם לאו - אין עצה. וזהו ענין סמיכות הבתובים: ,אלהי מסכה לא תעשה לך - את חג המצות תשמור*.

שפלות

פעם אחת בא לפניו אדם אחד ונתן לו פתקה שבה בקש ממנו

* האגדות לקחו ברבן מספרי ספורי החסידים, ומקצתן מפי השמועה. שלש אגדות נחתקו מתוך הספר (כתב-יד). תולדות רבני רומניה מהרב המנוח ר' אבנר כתבן, אב"ד ברימניק טרט.

כי יתפלל בעדו שיזכה במשפט, כי משפט קשה נשקף לו בערכאות, להשלח מחוץ לגבול, נשתנו פני הרב לכמה גונים ויפול על הכסא וראשו אחורנית, ושהיה איוו רגעים בצער ודומיה. אחר כך פתח ואמר: אני רואה, כל איש בקומו בבקר הוא רץ אל הרחוב וטורח ויגע להרויח פרנסתו, ואני כשאך הנני פותח את עיני, אני מוצא כמה וכמה בני-אדם שהשכימו לפתחי ומצפים לראות את פני ולרתת לי כסף, אין זאת, כיוצא שהבורא יתברך מקים בי, ומשלם לשונאיו אל פניו להאבדו, רבונו של עולם! אם תעורני אשר לכל מי שאבטח איווה דבר יהי בדברי, אזי יראו בני-אדם שיש בת ביד הרב מאפסה להושיע ויבואו אלי ויתנו לי כסף, ואז יתמלא רצונך של, ומשלם לשונאיו; אבל כשתסיר ממני הכת הזה ומה שאבטח לא יקום ולא יהיה, ובעד מי שאתפלל לא תועיל תפלתו, אז יראו הכל שאין ביד הרב מאפסה בת להושיע לשום ברירה ולא יוסיפו עוד לבוא אלי ולא יתנו לי כלום, ואיך אפוא יקום רצונך של, ומשלם לשונאיו?

בכלותו את דבריו אלה הבטח להאיש, שה' יתברך יעזור לו ויזכה בדינו.

חסוד וגאון

בעיר אחת הבינו בעדו שתי אבסנויות. שניהם היו עשירים, שניהם הנריגו ביתם בכשרות; אלא שהאחד היו מרגנים עליו וחושדים אותו בדבר עברה, אבל היה שפל רוח, והשני אף כי לא יצא עליו רנון מעולם אולם היה אדם מתייר ונכבד בעיניו הברירה נתנה בידו הרב לבחור לו באיוו אבסניה שירצה, ויבחר לו בזה שחשדוהו בדבר עברה. על תפלהגם של החסידים, הסביר להם כך: זה השני, אף אם נקי הוא מעברות, מכל מקום, הלא גם רוח הוא והקב"ה אומר עליו: "אין אני והוא יכולים לדור בעולם", ואם הוא, כביכול, אין לו שם מקום, מכל-שכן אני; אבל הראשון, שהוא שפל בעיניו, אף-על-פי שנחשד בעון, הרי מפורש בתורה: "אני ה' השוכן אתם בתוך טומאתם", ואם הקב"ה יש לו שם אבסניה גם אני בחרתי להתאכסן אצלו.

תשובת המשקל

באה לפניו אשה שמצאה את בנה מת אצלה. פתח ואמר: נבין בדעת ובהשכל בחכמה והקדומה, מה חטאה ומה פשעה? — שמעמה דמות, כי בצלם אלקים עשה את האדם; אם-כן מה בצע כי ננזר עליה להתענות, הלא על-ידי התענית יותש בזה ויטנע ממנה

ההריון לגמרי ומה זו תשובה מדה כנגד מדה? הרי אם היה אפשר
הדבר היה עלינו לצוות עליה שתהא הרה ששה בכרס אחד, כי זה
בדאי היה תשובת המשקל, להרבות הדמות, אלא שאין בזה בדינו
לעשות זאת, עכ"פ אין לנו לגזור עליה תענית ולמנוע ממנה הריון
לגמרי, ויותר טוב שתהיה כל ימי התעניות במעות, כפי אשר יושת
עליה לפי מעמדה ועשרה, וספר, כי התוכח בזה בימי חרמו עם הרב
מזלוצ'וב ז"ל ועמדו דבריו, ובהיותו פעם בהתוערות, בסוד וקנים,
הובאה שאלה זו לפניו, ופתח מרא-דאתרא, ראש המדברים, ופסק
עליה כל התעניות הכתובים בפסקי הגאונים והוא השיב ואמר ככל
הא דלעיל, והורו כלם לדבריו.

השכינה

רבי יצחק אייזיק מזיריצי'ב כותב: „פעם עמדתי לפניו (לפני מורו
הרב מאפסה) והוא היה מדבר עם אלמנה אחת והבנתי דבריו,
שהיה מדבר עמה בחכמה עמוקה מענין גלות השכינה „היתה
כאלמנה“, עד שהתחלתי לבכות. וגם הוא בכה“.

כנסת ישראל

תלמידו הנ"ל אמר בשמו, שאמר בלשונו היצת: „כל היום אנו
יגיעים בתורה ועבודה וצרכי רבים, ואחר כך, בלילה, כשאנו שוכבים
לנוח קצת, עומדת לפנינו זקנה אחת חולנית ובוכה ואי-אפשר לסבול
גדר הרחמנות, אזי אנו מוכרחים לקום בעבודה מן הנמרה“.

אורן של חכמים

אמר: יוהרו האברכים בעת שנוסעים לצדיק, כי הצדיק אש
בוערת גדולה וכשמתקרב נר קטן אצל שלהבת אש גדולה נכבה תיכף.
לכן יוהרו מאד שיעמדו באימה, ברתת וביראה, כי הצדיק מרוב אור
וחיות אלקית שבו מסביר פנים לכל אדם באהבה יתרה, ואם זה אינו
זהיר להתחמם כנגדו הרחק מאורן של חכמים ברתת וזיע, אז נכבה
נרו, חלילה, ונעשה מתנגד אל הצדיק.

שתד

בימי חרפו, בהיותו רב בקלביסוב וחמש עירות היו שיכות לו

ישב בדירתו על־דבר עסק גדול עם איזו ד׳נים, הד׳נים קבלו שחד והיו מהפכים בזכותו של זה שנתן להם השחד, אבל הרב לא הסכים לדעתם ואמר שאין כך הלכה, אז יעצו הד׳נים לאותו האיש, שישחד גם את הרב, אבל בהיות הדבר מהנמנעות, מצאו תחבולה, שיניח בבגדו של הרב סך מסוים של אדומים, האיש עשה כדברי הד׳נים ובסוד גדול הניח באחד מבגדי הרב, בלי ידיעתו, סך גדול של אדומים, למחרת, כשבא הרב לדון שוב בדבר, ראה שדעתו נתקרבה לדעת הד׳נים, תמה מאד על הדבר וידחה את המשפט לזמן אחר, כשנכנס אחר כך לחדרו בכה הרבה והתמרמר על שנמטה דעתו לדעת הד׳נים, בשעה שאין הדין עמהם, בינתיים הגיע יום ראש־חדש ולקח הרב את הבגד הזה שנתנו בו האדומים, בכדי ללבושו לכבוד היום, והנה הרגיש בו כי כבד הוא ביותר, חפש בתוך כיסי הבגד ומצא הרבה אדומים, הלך ועשה חקירה ודרישה בין אנשי ביתו ונודע לו, כי אותו הבעל־דין נכנס להתחדר ששם נמצא בגד זה, שלח אחריו ואים עליו עד שהודה על הדבר, אז אמר הרב, ששוב לא יורקק לאותו הד׳ת והסביר עפ״י מה שנאמר בשחר: „ויסלק דברי צדיקים“ – אפילו צדיק גמור ובלי ידיעה כלל קבל שחד – דבריו נסתלמים.

עתידות

פעם אחת דבר עמו רבי משולם נתן מרגלית, הרב מברדיצ׳וב, ממדרגת הרבי מלובלין, שהיה חזוה גדול, השיב לו הרב: מדרגה זו עמי היתה ושלחתיה, בימי חרפי היו האברים שלי מגידים לי עתידות וכאשר ראיתי כי מבלבלים אותי מעבודת הש״ת, בקשתי שתלקח ממני מדרגה זו.

ותלמידו דבי יצחק איווק מוירצ׳וב מביא בשמו שכך אמר: עשבי השדה היו אומרים לי עתידות וגם פסיעות אדם ויראתי פן אפעה, חלילה, ובקשתי מאבינו שבשמים, שימול ממני זאת.

חשד

בברדיצ׳וב היו הרבה מחנגדים לרבי משולם נתן מרגלית, פעם אחת הוציאו עליו קול דבה, כי בלילה הראשון של פסח נתחלף לו ארץ בין ושתה ממנו ב' כוסות הראשונים ותטפתו שנה וישן ולא סדר עוד חצי הסדר השני, המלשינות הובאה גם לפני הרב, למיבוח.

אחר החג בא הרב רבי משולם נתן לבית הרב, למיבוא. כאשר פתח הדלת והרב אך ראה אותו בביאה, קם מנסאו והלך לקבל פניו, ובאחוזו בידו אמר בקול: הודות להש"ת! גם בביתי ידעתי כי שקר ענו בכ"ת המלשינים וח"ו לא נכשל, אך עתה, בבוא כ"ת לביתי אני מכיר בצורתו שח"ו לא שתה צ'ק בפסת.

הגנב

בתחונת אוסטריה הגדולה, הידועה, שנתוערו שם כל גדולי הצדיקים, נגנב מאחד האוחרים כל מה שהיה לו. הגנב בא לפני הרב מאפטה והתאונן באוזניו על צרתו. אמר לו הרב: כתוב שמותייהם של כל אלה שיש לך חשד עליהם והבא לי הרשימה. כאשר הביא האיש את הרשימה ראה הרב ביניהם שם חיים. אמר, בשבת זה קראו בתורה: „ובחרת בחיים“... הלכו ובדקו אצל האיש הזה, ששמו חיים, ומצאו את הגנבה.

כת הפה

אשה אחת באה לפניו והתאוננה במר שיחה, כי גנבו ממנה כל רכושה. ספר לה מעשיה זו: פעם אחת גנבו מאכר אחד את השורים שלו. אמרו לו שילך אצל הרופא הגדול. האכר בן-הכפר, שהיה איש תם ופשוט, הלך לתומו אל הרופא ובקש ממנו שיחן לו איזו רפואה. חשב הרופא כי נטרפה דעתו עליו ונתן לו איזו סם-מרפא משלשל. האכר, שמעולם לא חלה ולא ידע איך להתנהג בסמיית-רופה, שתה את כל הסם בבתי-אחת וגרם לו שלשול עצום. ויצא את העיר לעשות צרכיו וימצא שם את שוריו.

כאשר סים הרב את ספורו הרגישה האשה ג"כ שלשול במעיה ונתצא לחורבה אחת מחוץ לעיר ושם מצאה כל מה שנגנב ממנה.

סעודת מלוה-המלכה

במוצאי שבת-יחזון אחד שאלו אותו מה לבשל לו לסעודתא דדוד. השיב, כי פמיו לא אכל מאכלי חלב בסעודה זו. שחמו עוף ובשלו בערו. בין כה וכה התחיל להאיר היום, ובחיות החום גדול פתחו החלונות. כאשר התחיל הרב לאכול באה צפור דרך החלון ועמדה על השלחן, רצו החסידים לגרשה, אמר הרב: הניחו לה. בצפור זו מגולגלת

נשמת אדם גדול, אלא שלא היה זהיר בסעודת מלכה המלכה, ושלחו אותה עבשו מן השמים לראות כי סעודה זו כל כך גדולה וחשובה עד כי גם בטואי שבת-חזון ואחרי עלות השחר אוכלים בשר...

מפתח התורה

אמר: זאת ידעתי מכבר כי בכל דור ודור יש צדיק אחד שמפתח התורה בידו, אך לא הייתי יודע מי הוא צדיק זה. וכאשר באתי אל המגיד רבי מיכל מולוצ'וב ופתח בדברי קדשו לאמר תורה, נתישבנו לי כל הספקות שהיו לי בתורה, וכשפסק חזרו הספקות למקומם; אז ידעתי כי מפתח התורה בידו.

ה"יריד"

כאשר נסתלק הצדיק הצעיר רבי אברהם בנו של רבי שלום פפרוביטש, נסעה אמו הצדקנית להרב מאפמה לקבל תנחומין על בן צדיק שכמותו, שהלך לעולמו בדמי ימיו, אמר לה הרב: משל, למה הדבר דומה? ליריד הגדול העומד זמן רב לערך ארבעה או ששה שבועות ויש סוחרים גדולים ותרוצים שקונים את כל הסתורות הנחוצה להם בשנים או שלשה ימים...

ארון הקודש

כשהיתה הצדקנית הנ"ל מעוברת עם הצדיק מריון היה הרב מאפמה קורא אותה: ארון הקדש ואמר, שהיא מעוברת עם ספר תורה.

נצחון

אשה חשובה באה אליו להתייעץ בדבר איזה ענין. כאשר רק דרכה על מפתן חדרו צעק בקול: — זונה, זונה, זה זמן לא רב עשית עבירה גדולה ועתה באה לביתי! הלאה מהר מחדרי!

ותען האשה ותאמר מקרב לבה כדברים האלה: — הבורא-עולם הוא ארך אפים לרשעים ואינו נפרע מהם מהר ואינו מגלה אותם לשום ברית, כדי שלא יתבישו לשוב אליו, ואינו

מסתיר פניו מהם רק אם ימרדו להכעים. והרב מאפסח יושב על כסאו ואינו יכול להתאפק שלא לגלות את אשר כסה הכורא?

ענה הרב ואמר:

— לא נצחתי אדם מעולם אלא אשה זו!

אמת

פעם אחת פרצו מדנים וסכסוכים בין צד הבעל־ביתים ובין צד הבעל־מלאכה שבקיר יאסי, ויגישו מענותיהם אל הרב. אחרי ששמע מענותיהם פסק הרב, כי הצדק עם הבעל־ביתים. כעסו הבעל־מלאכה ואמרו: חשבנו כי פה אצל הרב האמת תמצא. עכשיו רואים אנו, כי גם בזה אין מקום לאמת, — וכדברים את הדברים האלה עובו בקצף את בית הרב. קרא להם הרב בחזרה ואמר: אברהם אבינו היה ראש המאמינים ונתנסה בעשר נסיונות, ובכל זאת לא נשתבח במדת האמת. יצחק מסר נפשו לאביו שבשמים ומעולם לא יצא מארץ ישראל. ושמנו של הקדוש ברוך הוא נתיחד עליו בחייו — וגם אצלו לא מצינו מדת האמת. רק יעקב, שלקח את הבכורה והברכה במרמה מעשו אחיו, ועשה תחבולות ערמה אצל לבן — רק הוא נשתבח במדת האמת. אמנם כן אחי! דוקא פה האמת מצויה...

אורה כסף..

הרב היה מטבעו שונא בצע ומעורר לא שם עיניו בממון. בשנה הראשונה לבואו ליאסי שלחו לו אנשי העיר מסלות מנות דיגרי זהב, לקח אותם הרב בידו והשתעשע בהם. דבר זה היה לפלא גדול בעיני בנו ר' יצחק מאיר וישאלהו:

— אבא, השנית ממדתך לשנוא את הכסף?

— לא, לא שנית ממדתי — ענה הרב, — כל השנה בלה הנני סבוח אמנם את הזהב ורק כדמן נחשב בעיני. אבל עכשו שמצות היום להת מתנות לאביונים, אם ערך הכסף יהיה בעיני כמו כל השנה, גם מתנתי לעניים לא תחשב למאומה, כי אשר בעיני אפס ולמן נתתי להם. לזאת אפוא נתתי לבי היום לאהוב את הכסף ולחשקו בלבי, ובהגיע החשק אל הכסף למרום קצו או אחלקנו לעניים.

קללה לברכה

כאשר גברו מצוקותיו והרדיפות נגדו ביאסי חוקו עליו, הפצירו בו בני ביתו ומקורביו כי יקלל את אויביו, ענה להם הרב ואמר: בילדותי, בהיותי שוקד על התורה לשמה קללתי את המצערים אותי יען יפריעוני מלמוד התורה, והקללה השיגה אותם עד כי הלכו תמס ורבים נפלו וכלו. כאשר גדלתי והייתי לאיש, נתמתי ולבי עלי דוי כי על ידי יענשו אנשים ויאבדו, והתפללתי לאלקים, כי מעתה יהיה קללתי לברכה וידעתי כי נתקבלה תפילתי בזה, אל תאיצו בי אפוא לקלל את עוי הפנים המצערים אותי, כי בזה אביא ברכה על ראשם.

דנים למעודה

אחד מנכבדי העיר יאס עשה חנוכה הבית, אל הסעודה הזמין כל חשובי העיר וגם את הרב, הרב נאות לבוא, בעל הבית, בידעו כי גם הרב יהיה מסב בסעודה זו, השתדל לפאר את הסעודה בכל מיני מעדנים וממעמים ויינות טובים, רק דגים לא היה יכול למצוא אז, התחכמה המבשלת ועשתה מבשר מין תבשיל שידמה במראיהו לדגים, אחר ברכת המוציא ערכו המאכל לפני הנאספים, המסובים המתינו שהרב יתחיל לאכול, אולם מה גדל תמהונם בראותם, כי הוא מתעמק במחשבותיו ואינו טועם כלום, אז נגש אליו בעל הבית והעירו שיאכל כי הכל נעשה בהבשר ובהירות, ענה הרב: דעו כי השמן אינו יכול לסבול כאשר יהודים מתאספים להסב בשלחן אחד ומחפש תחבולות למנעם מזה, ועלפי ערמיסיותי התחזקה שאלה בבשר שהבינו לסעודה, ויגרום מחלוקת בין הלומדים המסובים: זה מתיר וזה אוסר, והסעודה מתבטלת, לזאת נתחכמו קדמונינו והנהיגו שבכל סעודה של רבים ינתנו בתחלה דגים, כי בהם לא ימצא מקום לשאלות אסור והיתר, והיה אף אם לאחר כך תארע שאלה בבשר, עלי-כל-פנים כבר נתקימה הסעודה בדגים, עודנו מדבר והנה בא המשמש של העשיר ויאמר, כי ארעה שאלה בבשר שממנו עשו הסעודה, וגם זה התבשיל הראשון מזה הבשר נעשה, ונתבטלה כל הסעודה.

שונא מרזנות

בקלביסוב הייתה פרנסתו דחוקה עד למאד, משפרתו לא הכפיקת

לו רק על לחם צר ומים לחץ. מתנות צדדיות עדין לא רצה או לקבל, ויחי חיי צער ועוני. אשתו הרבנית, שידעה כי בעלה הוא איש קדוש, לא הציקה לו בזה, ואם כי היו בגדיה קרועים ומטולאים קבלה הכל באהבה ולא רצתה להפריע את בעלה הצדיק מתורתו ועבודתו. ויהי היום, ויעבור סוחר גדול עם עגלה מלאה סחורות יקרות שקנה בברסלא ויסר שמה ללין באחת האכסניות. נגד חצר האכסניה היה קסרקטין. בבקר השכם יצא הסוחר אל סחורתו אשר הניח בעגלתו בחצר וימצא את העגלה והנה היא ריקה. ויהי כי הביט כה וכה וירא והנה עקבות אדם נכרים בקרקע החצר והם נמשכים והולכים עד הקסרקטין, ויבן כי אחד מאנשי הצבא גנב את הסחורה. אך יען שלא ידע בברור מי הוא הגנב ושר הצבא היה גבר אדם וקפדן, ירא היה ללכת אליו ולקבול לפניו על זה. וילך אל הרב ויספר לו האסון אשר קרהו. ויאמר אליו הרב: דך אל השר ואמור לו כי ראית בעיניך שאחד מאנשי הצבא גנב סחורתך, אך יראת לצעוק בלילה מן ירחחך נפש. והיה כי ישאלך אם תכיר את הגנב, תאמר לו כי כן. אז יפקוד השר, שיעבירו לפניך כל אנשי הצבא בשורה אחד אחד, והיה האיש אשר יקלל אותך ויתרפק, תאמר עליו כי הוא הגנב.

— ומה אעשה אם הגנב לא יודה בגנבתו? — שאל הסוחר.

— אז תבקש את השר שיחננו לו ב"ה מלקיות.

— ואם לא יודה גם אז?

— אז תבקש שילקוהו שנית ויודה בודאי.

הסוחר הלך אל השר ויספר לו אשר קרהו וכי אחד מאנשי

הצבא הוא הגנב.

השר התכעס:

— איך תעיו בנפשך לחשוד צבא הקיסר בגנבה? — הרעים

עליו בקול.

לא את כל הצבא אני מאשים בגנבה רק אחד שאני בעצמי

ראיתיו שגנב.

— התכיר את הגנב?

— כן, אדוני השר, אכירנו תיכף.

— טוב. אני אעביר כל חילי לפניך, אבל דע דך כי בנפשך הוא

אם לא ימצא כדברך.

אנשי הצבא עברו לפני היהודי וזה שחרפו וקללו קבל מלקיות

פעמים והורה על חמאו וכל הסחורה הושבה לבעלירה. אז בא הסוחר

אל הרב ובקש לתת לו סכום כסף מסוים, אולם הרב לא רצה לקבל הימנו.

— אם אדוני אינו חפץ במתנת כסף יקח ממני, לכל הפחות, חתיכת ממנה לבגד מן הסמורה שכבר נואשתי ממנה ורק עלי פי עצת-קדשו מצאתיה; זהו לא יהא בזה אלא כלוקח מן ההפקר?

— אני אין דרכי ללבוש מלבושי צמר, מחשש שעמנו.
— אבל הלא הרבנית גם-כן אין לה מלבוש הגון, וואל נא לקחת חתיכת ממנה בעדה.

— ומה בכך, אם אין לי לשלם שכר תפירה.
— אני בעצמי אהפוך את הבגד, כי בקי אנכי באומנות זו.
— אבל אין לי כסף לקנות מרפד.
— המרפד של הבגד הישן עודנו טוב ושלם.
— אם כך, — אמר הרב — אם המרפד עדין טוב הנהו, אין לה צורך בבגד חדש ולא אקבל ממך כלום.

האורח

ערב סכות בבקר. הרב כבר עשה סכותו. אבל בביתו אין כל מאומה לצורך החג. לב הרב נשבר בקרבו ויאמר לאשתו: אני עשיתי כל מה שבידי: הכינותי סוכה לקים מצות בוראי. יותר אין בידי לעשות וזה' הטוב בעיניו יעשה. ויפן וילך לבית מדרשו בפחי נפש ויתבודד שם כל היום.

בצהרים בא אורח נכבד לבית הרב, לבוש כאחד משועי הארץ, ויאמר לאשת הרב:

— אנכי בא מעיר הבירה ולא אוכל עוד להגיע היום לביתו. על כן אנקשכם אפוא שתרשוני לחגג אצלכם את ימי החג. ותען האשה בבכי ותאמר:

— אמנם כן, רואה אנכי כי אורח נכבד אתה ובכל לבי חפצתי שתארח אתנו בביתנו, אבל מה אעשה ובביתי אין כל, לא בשר ולא יין ואף גם לחם אין. מי יתן והיו לי לכל הפחות נרות להדליק לכבוד החג...

— אם רק זאת היא המניעה, אל דך לדאוג, גבירתי, — אמר האורח ופניו האירו משמחה — הא לך כסף וקני כל צרכי החג, אל תקמצי כי עוד כסף רב עמדי — וברכרו הוציא ארבעה אדומים זהב ויושם לה.

הרבנית קבלה את הכסף ותעש כדבר האורח: הרבנית נרות גדולים, בשר יין ודגים וכל פמעים, בדרך העשירים. לעת ערב הלך האורח לבית המדרש להתפלל. אחרי התפלה, כאשר הלך הרב לביתו, נגש אליו האורח ויבקשהו, כי יאריחנו על שלחנו.

— לדאבוני הגדול לא אוכל למלאות חפצך, אדוני, כי לא אדע אם יש בביתי מה לאכול גם בשבילי — ענה הרב וילך לו. האורח הלך לו בלם אחרי הרב, כשהגיע הרב סמוך לסוכה עמד ואמר:

— סוכה, סוכה! אני עשיתי ככל אשר היה לאל ידי, בניתי אותך וקטטתיך בכל מיני פאר והדר, עתה בוש אנכי לבגס אליר באין כל. וה' הטוב בעיניו יעשה.

כשהתמו לרבר פתח דלת הסוכה, ומה נשתומם בראותו נרות גדולים דולקים והשלחן ערוך בחלות גדולות, יין טוב ודגים פמוגנים ומבושלים, ואשתו ובני ביתו שמחים וצוהלים... אמנם לא שאל כלום, רק ברך את בני ביתו בשמחה בברכת יום־טוב. ויפן וירא והנה גם האורח אחריו, ויבקשהו כי יסב איתו אל השלחן. ויקדשו על היין ויאכלו וישתו וייטיבו את לבם. אחר הסעודה נאנת הרב ואמר:

— הצרכים הגופניים של החג כבר הזמין לי השי"ת, אבל מה יהא עם הצרכים הרוחניים? הלא עדין אין לי אתרוג ושאר המינים לצאת בהם ידי חובת ארבעה מינים...

— אני הבאתי גם אתרוג מובחר שבמובחרים ולולב ירוק ויפה שקניתי בעיר המטרופולין — אמר האורח וכדברו הוציאם מארגזו ויתנם לרוב.

כראות אותם הרב קם על רגליו מרוב שמחה ויחבק את האורח, ומתוך חדות נפש רקד עמו כל הלילה עד כי עלה השחר, בבקר השכם ברך בתשוקה עצומה וגעגועי נפש עזים על ארבעת המינים, וילך לו לבית מדרשו מבלי שאול עדין את האורח מי הוא ומאין הוא. — אולם כאשר שב הרב מתפלתו כבר מצא את האורח והנה נחלה ונוטה למות, ואחרי שעה קלה גוע וימת.*

* עד היום הזה מנהג הוא בידי גכדי הרב להדליק ביום זה בכל שנה גר לזכרו ועלוי נשמתו של האורח ההוא.

צופה למרחוק

אחד מגדולי המשכילים היה בימי עלומיו מורה בביתו של הגביר החסיד ר' משה ליב יודקס. בה בעת בא הרב לברדיצ'וב, וזהו כלי העיר מהמון המבקרים, שבאו לקבל פני הרב, מקרוב ומרחוק, ומהכבוד הגדול שעשו לו בבואו. הדבר היה למורת רוח להמשכיל ויאהב לנסות את הרב אם באמת גדול הוא בתורה, הערים והלך לקבל שלום מהרב יחד עם תלמידיו בני הגביר ר' משה ליב, ולתלמידיו אמר שהם יבקשו מהגבאי שלא יכניס שום אדם לחדרו של הרב. בהיותו שמה, אולם מיד לאחר שאילת שלום, עוד מרם הספיק לשאול את הרב את הדבר שהחליט לשאלו, שאל אותו הרב איזו שאלה בהלכות אבלות, כאשר השיב שאלו שוב שניה וכן הלאה עד חמשה או ששה דינים. מן הדברים שהיו ביניהם בענינים אלו נוכח לדעת, כי אמנם בקי הוא הרב בחדרי תורה ויפרד ממנו בדרך יארץ. לאחר ימים נסע המשכיל לביתו, ומה מאד השתומם בראותו כי כל השאלות האלה ששאל ממנו הרב היו שיכות לו ונוגעות אליו, יען כי קרו במשפחתו המקרים האלה שעליהם אדני הדינים ההם המבעו. אז ראה ונוכת, כי אמנם איש קדוש הוא הרב מאפמה וכי רוח ה' נוססה בו להיות צופה למרחוק...

כחה של תשובה

הרב היה אורב את בעלי התשובה ודבר תמיד בשבחים. רבותא להיות צדיק – אמר פעם – כשלא מעמית מימך מעם חמא? באופן זה היה יכול אפילו זמרי בן סלוא להיות צדיק! דוד המלך – אמר פעם בסעודת מלכה המלכה – לא זכה לאמר ק"ן פרקים תהלים אלא בשביל שהיה בעל תשובה.

בהודמנות אחרות הביע אמרות אלה :

חוקירו וירבעם בן נבט מי מהם זכה שיתפסנו הקדוש-ברוך הוא בכגור? הוי אומר – ירבעם בן נבט! צדיק מעקרא הוא בבחינת מקור מים מהורים... לא יחסיר ולא יעדיף ממה שנחנו לו. ובעל תשובה הוא בבחינת מעין המתגבר...

פעם אחת, בצום גדליה, שב מבית מדרשו ויצו לערוך לו השלח ונמל ידיו לסעודה. הגבאי שחשב, כי שכח הרב כי יום צום הוא היום הזה, העירו על הדבר. נאנח הרב ואמר : אלמלי ידע גדליהו חולשתו

של דור זה, היה צוות מקרבו: יאכלו עניים וישבעו! לאחר שגמר הסעודה גודע להנבאי כי הרב נכשל היום בבשר משחימתו של אותו השותם שהוא נזהר תמיד פלאכול משחימתו, באמרו שאינו רואה על סכין השחימה שלו את השם המפורש, ויבן הנבאי כי דברים כגון... ולא דבר ריק הוא, וימנע מלהרהר אחר הצדיק, אבל שטר את הדבר בלבו. שנים הרבה אחר פטירתו של הרב ספר נכדו רבי זוסיא אגדה זו, המפיצה אור בהיר על מעשהו זה של זקנו הרב:

כשנפטר זקני הרב מאפסה, נסגרו מיד כל שערי הגיהנם וכרו קרא בחיל: "מי שימות היום ילך אחרי הצדיק רבי אברהם יהושע השיל מאפסה לגן־עדן!" אבל זקני הצדיק לא אמר עדין די בזה. הוא הלך ישר לפתחי גיהנם וקרא: "גיהנם, גיהנם, פתח שעריך לרשע בן צדיק!" ראה שאין השערים נפתחים לפניו עמד ואמר: "את חטאי אני מזכיר היום: אכלתי בצום גדליה משחימת סכין שאין שם הוי"ה נראה עליו, מיד נפתחו השערים והצדיק נכנס ועבר דרך שבעת מדוריו, ותשלום האש רק בחניכיו ובאצטמכותו, בראותו צער הרשעים בגיהנם עמד ואמר: "נשבע אני, שאני יוצא מכאן עד שיצאו עמי כל הרשעים". הסכים עמו המלאך דומה, ובלבד שיצא מיד, אבל הצדיק דרש עוד ממנו, כי גם כל האומר, אחטא ואשוב" לא תשלום בו אש הגיהנם. לדבר זה לא חפץ שר של גיהנם להסכים, כי תלמוד ערוך הוא: "האומר אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה", או נתהוה רעש גדול בעולמות העליונים ובית דין של מעלה ישב לעין בדבר עם מי הצדיק...

באותה שעה ישב רבי ישראל, הצדיק מריון, על כסאו והקטיר את מקטרתו. עגולי, עגולי עשן עלו ממקטרתו והתאבכו וימלאו את חדרו בעשן ענן הקמורת. יחירי סגולה עמדו לפניו בחרדת קדש וחכו לפתחי פיהו. לאחרונה פתח ואמר: "האומר אחטא ואשוב, אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה" – היתכן שהדברים בשוטים? וכי הקרוש־ברוך־הוא מקפח שכר בריותיו? וצערו של זה היכן? הלא גם מחטאו, רחמנא לצלן, לא נהנה בדבעי, וצער חרטתו במה גדול הוא אחר כך, ואיך יתכן שאין מספיקים בידו לעשות תשובה? אבל כאמת כך הוא המשמ: "האומר אחטא ואשוב, אין מטילים כל ספק בדבר שבדאי יעשה תשובה שלמה ותשובתו התקבלה, מאחר שאפילו בשעת החטא, רחמנא לצלן, לא שכת את בוראו..."

בטעה זו נכנע שר של גיהנם והסכים לבקשת זקני, הרב

מאמרה. השוכחם של הרבה רשעים נחשבלה. והדבר נקבע להלכם לשעה ולחירות.

צדיק אובל...

דרכם של צדיקים למעט באכילתם ושתייתם. הם נהנים מכל מאכל ומשקה רק בדרך מעיפה לחור. אולם לא כן היה דרכו של הרב מאמרה. הוא אכל ושתה הרבה, הרבה.

החסידים התמימים האמינו כי בודאי יש לו להרב איזה דרך עבודה בזה. המבינים שבהם היו מבארים לעצמם את הדבר כך: הצדיק באכילתו מכין לחקן כל מה שפוגמים בני-אדם באכילה ושתייה. אלמלא הוא - כך היו מוסיפים - לא היתה ח"ו תקומה לנכשלים במאכלות אסורות. אבל היו כאלה שהדבר נחשב לזר בעיניהם והרהרו אחריו בזה.

חור עובדה והרב היה בקשינוב. נכנס אליו חים אחד כדי להלום לו איזה בגד חדש, והוא היה אז עסוק באכילתו. לפניו על השלחן, היתה קערה גדולה עם טרק והוא היה מרוכז בכל מחשבותיו באכילתו לחאבון, עד שלא הרגיש כלל בנוכחותו של החים. החים עמד מן הצד והסתכל על זה בתמהון, והרהורים אחרי הרהורים צצו ועלו בלבו... לאחר זמן מה חרים הרב את עיניו וראה את זה עומד לנגדו, והרגיש את אשר בלבו. הגיש לו את הקערה ואמר לו: אכול אתה. מעם החים מן המאכל ונמנע בדעתו.

חבל

שני מתנגדים חמדו להם לצון ויבואו אל הרב להתבונן אל דרכיו ומעשיו המשונים. לעת הסעודה, כאשר ישב הרב ואכל כדרכו, עמדו אלה לנכח פניו והסתכלו בו בסקרנות. שתאום פתח הרב ואמר: מובים מאורות שברא אלקינז - מאורות הם הצדיקים; יצרים בדעת, בבינה ובהשכל - כל מה שהם עושים ויוצרים הוא ברעת ובחכמה עמוקה; כח ונבורה נתן בהם, להיות מושלים בקרב חבל - להצדיקנות נחנה הממשלה באותיות חבל: ברצותם נותנים ב' בין אותיות ח - ל. והעולם ומלואו מתקיים (חבל). ברצותם מסלקים הב' והעולם חרב (חל)...

המתנגדים ראו כי אליהם הדברים מתקונים וכי שאר רוח לו להרב להיות צופה נסתרות שבלב - ויחרדו לנפשם...

אל תהי דן יהודי...

משמשו של הרב נכנס פעם אחת לחדרה של הרבנית בשעה שאמרה, פרק' ממסכת אבות, שמע אותה אומרת המסנה, אל תהי דן יחיד, שאין דן יחיד אלא אחד' ובמקום מלת, 'יחיד' אמרה היא בכל פעם, 'יהודי'. נכנס הלכה לחדרו של הרב ובת-צחוק על שפתיו. הרב הכיר מיד, כי ארעו חדשות ושאלו:

— מה זה שאתה מתנד?!

ספר לו השמש, כי שמע את הרבנית אומרת מעות משונה וגסה כזו בפרקי-אבות.

— אמנם כן, — ענה הרב בענות חן — הלא צדקה מאוד והאמת כדבריה. אל תהי דן יהודי, — אסור לדון אדם מישראל, שאין דן יהודי אלא אחד' — שרק השי'ת יכול לדון איש יהודי ולא אחר...

אברהם ישראל

אפי נפשו וצביון רוחו של הרב הסתמן במדת אהבת ישראל. מדה, שרק אותה צוה להזכיר על ציון קברו. מדה זו מצאה לה במין בהתיימרת הסכמתו על ה,שערי ציון'. בהסכמה זו משנת תקפ"ג הוא מסים כך: 'הכ"ר הדורש שלומן ומוכרתן של אחב"י והמצפה לתשועתם וד' ימלא בטוב שאלתם ולראות גדולתם במהרה בביאת הגואל'. גדל אהבתו לישראל הגיע למדה זו עד שהקדיש רוב עתותיו וזמניו לעניני הרמון וצרכי העם. בהסכמתו לספר, שרף פרי עץ חיים' אנו קוראים: 'והגם שמגדל מרדות במרדא דצבורא רבים שואלים ודורשים להסביר להם פנים ועסקים וענינים ואין הזמן גורם לעיין בכתבים'... בהיותו פעם אחת בברדיצ'וב ספר לפני קהל חסידים גדול ספור נפלא מיוצר החסידות, רבי ישראל בעל-שם-טוב*. בהתיימו לספר, אמר ברגש: 'אם בעיניכם יפלא הספור הזה, בעיני לא יפלא מאומה שהבעש"ט היה מטיב לראות וראה מה שיהיה לאחר כמה שנים. כי הרואה בראיה רוחנית, לא בעיני בשר, ראיתו זו אינזמנית היא. הוא יראה העבר, ההווה והעתיד כאחד, רק צריך שיחכם ויבין להבדיל העתיד מן ההווה וההווה מן העבר. אבל מתמלא אני שכל כך בערה בלב הבעש"ט אהבת ישראל, עד כי כאשר ראה איש אחד הסתכל במה שיעבור עליו באחרית ימיו, ומרוב אהבתו לישראל דאג לטובתו ולעזרתו גם לאחר שיהיה הוא בעולם העליון; ואני בורר לי מספור זה רק מרת אהבת ישראל'...

סיחותיו ותורתיו

אמת - אמר הרב - יש לעוברי ה' כח ושכל לומר דברי תורה בלי סוף, רק כמעין הנובע. כח זה, פדרגת, מעין הנובע, הצמין בו הרב עצמו במלא מובן המלה גדול היה בתורה, בקיאותו בנגלה ובנסתר היתה ער להפליא, ובשרון רב היה לו לחזן מתי"ך למדרשות חז"ל, וממדרשות חז"ל לספרי חכמת האמת, ויחד עם זה הוצק בשפתותיו להמשיך הלבבות באגדה וללהיב גפשות הכמהות למלה רוחנית, למלה אלקית. הוא דרש לעם ה' - בהרגל הצדיקים - בשבתות ומועדי קדש, ובהיותו מכהן פאר בבהונת רב ביאסי והמדינה, היה דורש לעמים בבית-הכנסת, בשבתות, קודם קריאת התורה.

אבל לכתוב את תורתיו בספר, דבר זה לא עשה כמו רוב הצדיקים. מלאכת כתיבת חרושיו, או יותר נכון - דרשותיו, נעשתה על-ידי אחרים, מפורסמים ממנו בעולם ספר, תורת אמת*, שנכתב בידי תלמידו רבי ישכר ב"ר אב"ד בפו"דבורו ורדשיק * וספר, אורח ישראל*. ספר זה האחרון, חשוב הוא מאד בעולם החסידות ומוכתר בכח שם טוב, בו אנו רואים את אמנותו של הרב ובשרונו הגדול בדרוש החסיד, הוא נדפס ראשונה בשנת תרכ"ג בזיטומיר, בבית-הדפוס של האחים נכרי ורוב, וסלוימה - בית-דפוס זה, שכל ספרי החסידות נדפסו בו, - סרוך כתבים שונים מאנשים ידועים ומפורסמים, שכתבו מה ששמעו מפי הרב. עבורת קבוץ הכתבים, עריכתם והדפסתם נעשתה על-ידי רבי משולם זוסיא מזינקוב, בן-בנו של הרב, בהקדמתו להספר הוא אומר: הנה נודע לכל המסתופפים בצל קדושתו (של וקנו הרב), אשר כד הוינא מליא הייתי אצלו שעשועים ויאהבני אהבת אמת...*

* כתב-יד זה היה סמון באוצר הספרים של רבי שלמה הכהן אב"ד ברומסק ועל-ידי השתדלותו נדפס בלפס בשנת תרכ"ד.

מן הספרים האלה בררתי תמצית דעותיו, עקרי הגיונותיו ומשפטי היסודיים, בכדי שהקורא הבלתי מוכשר לצלול בים של דרשות ארוכות ומסובכות יוכל להכיר את הצירים שעליהם תסכינה הספרים ההם, שכל כך נתחבבו בעולם החסידות.

רוב הדברים שהזכרתי על שם הספר, תורת אמת נדפסו גם בספר „אוהב ישראל“, אלא שאני נרתתי משפט הקדימה לספר זה שנכתב בידי תלמידו שהיה גם צדיק מפורסם ומנהיג חסידי, ועוד גם זאת. לפי שהתורות הבאות בספר הלז הן יותר פשוטות, נוחות וקלות לקריאת חסידים רגילה, בהיותן בלתי מרככות כל כך ואינן ארוכות יותר מדי

*

בריאית העולם

דבר הרגיל אצל האדם בתמידות אינו תענוג, ועקר תענוג האדם כשאתרים יכולים ליהנות הימנו ולהתענג על ידו. כמו כן הבורא כל העולמים, שהוא אין סוף ואין תכלית וכל הדברים הנמצאים ממנו הם בלי גבול, אינו נהנה מן הנמצאים האין-סופיים כלל; רק זה הוא תענוגו של השי"ת, מה שמצמצם כחו מן ההתפשטות לתוך הקוין, כדי שיוכלו הנבראים ליהנות ממנו ולקבל שפעו, ולתכלית זאת, עלה ברצונו לברוא כל העולמות.

האלקות והעולם

„ואתה מחיה את כלם“ – כי לא יהיה קיום לבחינה חצונית אם לא כח הקדושה, וכבוד אלוקים נסתר ונעלם בחוכה ואינו בהתגלות, מחמת שהוא מעומף בכמה לבושין, והאדם המינע ומחפש, ימצא גם את אלקותו.

מחסרי השי"ת הוא, שלא לגלות מזיו כבודו ית' לכל איש מישראל כ"א כפי כחו שיוכל לסבול וכפי מדרגתו, כי אם לא כן היה במל במציאות י."

התורה והעולמות

התורה הקדושה היא שורש וחיות כל העולמות, שעלידי התורה עבראו העולמות, והצדיקים אינם יוצאים חוץ מגדר התורה והמצוה

והתורה הקדושה היא אצלם מרכז האמצעי והקוטב, שעליו סובבים והולכים כל מעשיהם והליכותיהם. הדבור, השמיעה, הראיה וההליכה – הכל הוא אצלם עליפי התורה ועלידי זה הם דבקים בתי העולמים יי.

וידוע שהקדוש-ברוך-הוא צפה בחוריה והסתכל בה וברא כל העולמות, ואם כן כל יום ויום נגמרה יצירתו בשכל התורה. לכן, מן התורה שאדם הדבק בקונו לומר בשכל בכל יום הוא יכול להסתכל ולהבין כל ההתנהגות הצריך לאותו היום יי.

אהבת ה' ואהבת ישראל

כל העובדות של הצדיקים אינן רק להביא שמחת בעולם ולעשות נחת-דוד להבורא יתברך, שישמח בעולמו ויקבל תענוג ונחת-דוד מכל הנבראים. ועלידי זה רצון הצדיק שיהיה לזרע ישראל שפע ברכות ורב טוב, ושלא יהיה לבני-ישראל, הן בכלל והן בפרט, שום חסרון וצער, חם ושלום. וזהו מחמת שמצוה לאהוב את ישראל ; ועוד, שאהבת ישראל נקשרת באהבת הבורא והן אחת, כי מי שהוא אוהב את ה' הוא אוהב את ישראל עמו, לפי שמצוה, ואהבת לרעך כמוך ומצוה, ואהבת את ה' אלוקיך – הן אחת... והצדיק מקשר ומאחד שתי האהבות זו בזו יי.

עקר חיות הצדיק, כשרואה שנמשכים לזרע ישראל כל מיני חסידים טובים וכשהם שלמים בכל מיני שלמות, הן בעבודת ה' והן בצרכי עולם-הזה, אבל כשהם נעדרים ח"ו ממובות האלו, אז לא תערב לצדיק נפשו, ואף שהוא דבק בשכלו בנועם העליון, אף על פי כן, בשביל אהבת ישראל הוא מוריד את עצמו לפעמים מדבקות זו ומשגיח על צרכי ישראל בעינא מקיטא להשלים חסרונם ולהמשיך להם כל מיני השפעות טובות יי.

עבודה

התנהגות עבודת האדם : מתחלה צריך לשעבד כל חלקי הגוף והנפש וכל התאוות אל השכל, והשכל ימשול על הכל, אז יעשה כל דבר בדעה והשכל עליפי דרכי נועם וחכמה התורה : להמנע ממה שאסור לעשות ולהתישב היטב במותר לעשות. אחר זה צריך ללכת

למדרגה גדולה מזה: שהייתה כל מחשבותיו וכונותיו בתורה ומצות ותפלה רק לקים מצות בוראו ית' ולא מחמת שהשכל והחכמה מחיבים אותו, ומזה צריך להתעלות למדרגה שיתעלו כל כחות הנפש והנשמה לבחינת במול המציאות לגמרי נגד כבוד השי"ת – והיא בחינת אין יי'.

בכל המעשים שאדם עושה, הן דבור או הלך, שמיעה או ראייה, שכיבה וקומה – בכל דבר, יהיה מעומף שכל אמת לעבודת הבורא יי'. עקר העבודה החשובה הוא בשעבוד את השי"ת אפילו בדברים ארציים ומעלה אותם לה'; אבל מי שאינו עובד לה' רק בדברי תורה ותפלה לבד, אין עבודתו חשובה כל כך לפני המקום יי'.

צריך האדם למהר ולקדש אבריו וחושיו שיהיו כלם כאחד ראויים ומוכנים להיות מרכבה לשכינה, – וזה אינו תלוי באמירה לחוד, רק במעשה ובפועל ממש... – ולשעבד רצונו ודעתו לרצון העליון, ולחדש נפשו ורוחו ונשמתו בשם הק' הוי"ה ב"ה ביחוד אמתי, ואז יוכל להמשיך שכל אמת לעבודת הבורא, יתברך שמו, לתורה ולתפלה יי'.

יציר האדם בשכלו ומחשבתו וידמה לו ממש, שהאדם הוא סולם מוצב ארצה בתוך ארציות ונשמות, וראשו מגיע השמימה, הינו שכלו ושורש נשמתו הוא דבק למעלה, בשמים; והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, ר"ל, כשהאדם מגביה לבו ומוחו לעבודת השי"ת, אז מעלה כל המלאכים לרום שמים העליונים ומשפיע להם חיות, ובאם לאו, חס ושלום, אז הוא, ויורדים בו, יש להם ירידה ג'.

עקר העבודות הוא, למהר ולקדש כל דבוריו וכל פעולותיו וכחותיו ומחשבותיו, שהם ד' בחינות, ליחד את כלם זה בזה עד מחשבה השכלית, ושהיה הכל בלתי לה' לבדו בלי שום פניה אחרת, ועל-ידי זה הוא מיחד ומקשר עולם העשיה בעולם היצירה ושניהם, בעולם הבריאה ושלשתם – באצילות הקדושה יי'.

העבודה האמתית להשי"ת היא דוקא מי שעובד להשי"ת ואינו רוצה בשום מדרגה, עד שקוראין אליו וכופין אותו מן השמים על זה בשביל צורך העולם, והנה בעינינו ראינו רבים מן החסידים שנמרפה דעתם, רחמנא לצלן, או שגברה עליהם העצבות והמרה-שחורה, וזהו לפי שהעפילו לעלות אל ה', שלא היו עובדים את ה' בהדרגה רק תפסו מדרגה שאינה שייכת להם בלי שום קריאה ורשות מן השמים ועקר עבודתם את ה' היזה כדי להיות בעלי מדרגה, ולכן נעלם הסולם

מעניניהם והם נפלו לחוך עצבות ומרה-שחורה. ולא בן דרך האנשים השלמים, שהם עובדים להש"ת בלי שום פניה ואינם רוצים באמת בשום מדרגה. ומה שאנו רואים שיש להם מדרגות גדולות, הכל הוא על-ידי כפיה מן השמים לצורך העולם כ"י.

דעיילי בלא בר

למעמים בעת התפלה או הלמוד מרודה מחשבתו ואינו יכול להתפלל או ללמוד כדבעי, ואחרי עבור שעת התפלה או הלמוד מחשבתו מזדבזבת פחאום ואור המאיר שופע עליו, ואז הוא מיצר על שלא היה מוחו ודעתו צלולים קודם, וזהו שהבטית הקדוש-ברוך-הוא לצדיקים: "ונתתי גשמיכם בעתם", הינו, אור השופע, שהוא כמו גשם, יהא ברשותכם. וזהו דעיילי בלא בר - שהם ברשותם תמיד כל אימת שירצו בלי מונע כ"י.

המעין

הבורא ית' המביע בכנסת ישראל, בכללות ובכל אדם, בפרטות - מעין ובאר מים חיים ונבוע של כל המדות העליונות: נבוע של חכמה, בינה ודעת, נבוע של תורה וחכמה אלקית. אולם המעין סתום בעמיונות החומר והחושך של הגשמיות מעכב בו את הנבוע, וצריך האדם לחפור את הנבוע ההוא ולהסיר את המסך המכביל המעכב אותו כ"י.

המתקן

כל הדינים נמתקין בשרשן הינו, על-ידי שמראין להם המקור והשורש, ושם אין שום דין רק טוב ולכן הם נמתקין. וכן הרע, כשמראין לו השורש ושם אין לו מציאות כלל, אז הוא מוכרח להיות נופל ומתבטל כ"י.

למעלה מן הטבע

הים לא רצה להקדע, רק לעשות כפי הטבע שהטבע בו הש"ת בעת הבריאה. אך כשראה ארונו של יוסף, הסתכל והבין שיש בחינת התגבורות למעלה מן הטבע, כמעשה יוסף הצדיק שכבש יצרו ומבע, אז - וי' נ' כ"י.

קדושה

קדושה מורה על דבקות האדם בהש"ת, שמואס ברע ועושה גדר לאבריו ומדבק עצמו אל הטוב האמתי, ועי"ז ממשיך על עצמו הקדושה למעלה יו.

ממי ולא ממי

כמו טבע האש, שאי אפשר לה להיות תמיד במקום ובמצב אחד רק עולה ויורדת, נופלת ומתרוממת, כן גם הצדיקים. באמת עקר הדבקות הוא התלהבות אש הרוחנית, הנוערת בלב האדם והתשוקה לעלות למעלה ולהדבק בשרשו. אך זה אי אפשר בתמידות, כיוצא בדרך, והחיות רצוא ושוב, ולפעמים נופל האדם ממדרגתו ואחריכך חוזר ומתלהב ונפשו מתרוממת למעלה כטבע האש. וזהו ממי ולא ממי יו.

בחירה

הקדוש-ברוך-הוא חפץ שתהא בחירה חפשית, לכן המתין עד עתה. כי בימי המקדש היה בית-דין דין בדיני מיתה ומלקות, על כן לא היתה בחירה חפשית; וגם אחר-כך, בגולה, היו תקנות בישראל לענוש לעובדי רצונו ית', כידוע, ועתה העושה עברה עושה בפרהסיא בלי בוש וטוב לו. לכן מי ששומר את עצמו עתה מלחמא זה חשוב בעיני הבורא ית' ועל ידי זה תהיה הגאולה יב.

הכל בידי שמים, חוץ מיראת שמים. אמנם מי שהוא בוחר בדרך הטוב והולך תמיד בדרכי הש"ת ומואס ברע, הנה בזה הוא מגלה רצונו הטוב שהוא פבטל מעצמו את הבחירה ואינו רוצה רק בדרך הטוב, ואז הקדוש-ברוך-הוא בעורו ז.

זכור

כשרואה הקדוש-ברוך-הוא שישראל ח"כים בדין, ח"ו, מחמת עברות שעשו, אז הוא בעצמו ממליך עליהם: דהנה על מה שעברו כמה פעמים עברה אחת אין להעניש אותם מפעם שלישית והלאה, כי כבר נעשה להם כהיתה. ועל מה שעשו פעם ראשונה ושניה אין לחיבם, מחמת שהגם כשוגגים, כי אין אדם עובר עברה אלא אם כן נכנסה בו רוח שמות יא.

השתנות

אדם צריך להיות כמו כלי, שכל מה שירצה בעליהבית לשמוך בו, הן יין הן חומץ, יקבל יי.

בחינת האין

כאשר כל דבר נברא רואה ומבין ערך מהותו ואיכותו נגד איך שוף ב"ה, אז נתבטל במציאותו ונחשב בעיני עצמו כאפס וכאין, וחושב בדעתו: למה זה בראני השי"ת? - לכבודו בראני! ובוראי גם את זה המתנגד לי ברא לכבודו, ועל ידי זה נעשה שלום ביניהם שלא לבטל זה את זה. וכאשר היה רוצה הנביא לעשות איזה נס ופלא ולשדר מערכות הטבע, היה מדבק ומקשר את עצמו לבחינת אין ועל ידי זה היה ממשיך ענין הנעלם המתנגד להטבע ועשה מה שעשה יי.

הנביא

אף שאותיות הנבואה באות להנביא באיזה סגנון, אף-על-פי כן יש בה ויכולת ביד הנביא להפוך מדין לרחמים יי.

העם והצדיק

בכללות ישראל ישנם: שרפים וחיות-הקדש ואופנים, שרפים נקראים הצדיקים, אשר בכל עת ורגע לבם בוער בקרבם מגודל התלהבות השוקתם, אהבתם ויראתם להבורא ית'; חיות-הקדש הם הצדיקים, אשר בתורתו יהנו יומם ולילה לשמה, כי התורה עץ חיים היא למחויקים בה והיא החיות הקדושה והנצחית - והאופנים, הם הבעלי-ביתים, כשרי ישראל, בעלי משא-ומתן, אופנים, מלשון "אופן", נלגל החומר: זה עולה וזה יורד יי.

הבורא ית' השפיע רוח קדושה וטהרה לכנסת ישראל במעמד הריסיני ונתן אז מרותו עליהם, ועייז נעשה רשומי וחקוקי כנפשותיהם. כשאדם עוסק בתורה ומצות מעורר רשומי ההוא, אולם לאו כל אדם זוכה לזה שתהא ויכולת בידו לגלות רשומי כ"אם יחיד סגולה בני עליה, אשר להם הכח והגבורה להתגבר על יצרם ולבם ברשותם, והם מסירים כל החצונים ומשברים כל הקליפות ואז נתגלה אצלם רשומי הנוכח, אבל המון העם, המשוקעים בעסקי עולם הגשמי ומלובשים

בתאוות ותמדות המדומות, אין להם זה הכח לשבר לבושי הלב ולעורר רשומי, אך התקון שלהם כשיש להם דבקות וחבור לצדיק שברורם, אז יכולה להתמשך עליהם הארה לרשומי הנזכר יי.

עלידי הודוים והדבורים של הצדיקים המתנודים בעבור כללות ישראל, פותחים דרך ושער להעלות התפללות השמימה יי.

כשנתן לנו השי"ת את התורה מסרה לנו עם כל כחותיו, שיהיה הצדיק יכול לפעול עלידי התורה כל הכחות שיש להשי"ת, בביכול. נמצא שיש יכולת ביד אדם ישר וצדיק להמשיך מזון ופרנסה לבבל באי עולם וכן להמשיך כל מיני רפואות ושלום ותן וחסד בעולם יי. השם ית' יברך לחמו ומימו של הצדיק העובד את ה' וכל מי שיאכל ויטעום אצלו ביום, ישלח לו השי"ת מבוקשו הצריך לו, בנזון רפואה ושאר מבוקשים בגשמיות וברוחניות יי.

מי שנותן מעות לצדיק ותלמידתכם, הך הוצאה הכנסה קרי לה. כי עלידי זה הצדיק מתפלל בעבורו ומזכירו למוכה לפני השי"ת, וממשיך עליו רחמים וחסדים טובים בכל עניניו ועסקיו ובכל הצטרבויות יי.

בזה שנהנים הצדיקים מהמוני עם, שמקבלים מהם זהב וכסף ושאר דברים גשמיים הנצרכים להם, תהיה להמוני עם גמ"כ עליה והתרוממות ויהיו דבוקים יחד בהשם ית' הכנסת ישראל עם צדיקי הדור יי.

נפילת הצדיק

הצדיקים דבקים תמיד במחשבתם ברוחניות העולמות לתקן הנפגמים. וכשהצדיק יורד ונופל ממדרגתו, אז הוא משגיח על הצטרבויות התחתונים: להשפיע לבני אדם ולברך אותם בעין טובה, להמשיך להם שפע בני חיי ומוזני ולהשלים להם כל התסרונות יי.

אם היה הצדיק דבוק תמיד בעבודת ה' ולא היה נופל אפילו דגע אחר במחשבתו מדבקות ה' ואהבתו ית', היה יכול להתבטל ממצאוות מחמת זה. לכן מסבב השי"ת ומגלגל שהצדיק נופל לפעמים ממחשבתו הקדושה ושוכח כרגע, ואחר כך כשהצדיק מתעורר ומתחיל לשוב על שעבר על השמר לך מן תשבת את ה' אלהיך, עלידי תשובתו זו מעלה כל קלקולי הרשעים ומכניס הרהורי תשובה בכל באי עולם יי.

אמת

ראוי לאדם שיהיה אוהב את האמת, שכל העבודות והמעשים וכל דרכיו יהיו שלא להמות את-עצמו מדרך הישר והאמת, וכל זה כשאדם נותן אל לבו שכל הנמצאים בעולם הם מאמתת מציאותו וקיום האמת, והוא העמוד שהעולם עומד עליו ^מ.
כשמגיע האדם למדת האמת אז הוא יוצא מכל חלקי הרע ומכל המצירים אותו ^מ.
בגלות נעלמה האמת והשקר גובה, ולכן אינה נכרת אמתתו ית' ^מ.

הדבור

כיון שעל-ידי הדבור תוכל להתקשר נפש חברו בנפשו, בודאי מהראוי לאיש הישראלי לשמור את-עצמו מלדבר עם אדם אשר נפשו לא טהורה, ובפרט עם אנשי בלעל הידועים לו, פן ח'ו ידבק בו מן הרע שבאדם ההוא על-ידי דבורם יחד ^מ.
כשאדם מאמין שכל ההכלים והדבורים היוצאים מפיו, כל דבור כלולה בו תיות הכורא ורות ה' דבר בו, אז כשמקשר הדבור בקול וקול במחשבה בשורש הרוחניות ותיות אלקות, אז אף-על-פי שאין הדבור יכול לכלול כמה דבורים, מכל מקום הוא כלול מכמה ענינים והדבור מתמוצץ לכמה שכליים, כיון שהוא דבור אלקי ^מ.

אכילה ושתיה

כשאדם מסליך תאוותו אחר גוו ואינו משגיח על גשמיות המאכל אלא על כל מוצא פי ה', על התיות הרוחנית הטובלעת במאכל ההוא, ומעלה הניצוצות הקדושות שבתוך המאכל על-ידי יתור הוויה ואדני, נמשריא, מאכלי, אז האכילה ההיא נחשבת לעבודה במקום קרבן והשלחן דומה למזבח שהוא מכפר כיון שאכילתו בקדושה ^מ.
יש באדם ד' יסודות: אש, רוח, מים ועפר, וצריך האדם לחזק הד' יסודות ולתת בהם תיות... יש כמה מיני מאכלים, בזה יש התגברות יסוד האש וזה - יסוד הרוח וזה - יסוד המים או יסוד העפר, כנודע לחכמי הטבע והרופאים, ועל-ידי שאנו אוכלים המאכלים בקדושה אנו נוחנים בה ותיות דקדושה ליסודות הנ"ל ^נ.
יבין באכילה ושתיה, דעל-כרחך יש במאכל ההוא תיות אמת,

המתירה את הדבר ההוא וכשאדם אוכל בקדושה נדבקה בו חיות האמת והניצוצות הקדושות שבתוך הדבר-מאכל, והחצוניות וגשמיית הדבר נעשית למסולת ונדחת לחוץ יי.

חכמים המה להרע להטיב לא ידעו – דאיתא בגמ': ,להרע או להטיב, שאוכל הינו ,להטיב' ושלא אוכל הינו ,להרע'. וזהו כונת הנביא: ,חכמים המה להרע', רצונו לומר: שרוצים לקנות שלמות עם מדת ,להרע', על-ידי שלא יאכלו ועל-ידי תעניות וסגופים, אבל ,להטיב', לקנות שלמות על-ידי שיאכלו, זה הדרך, לא ידעו יי.

פרנסה

לא יאמר אדם, אלך ואעסוק בתורה יום ולילה לבד אשגיה כלל מאין יבוא עזרי ופרנסת ביתי כדי חיי, ואחרי-כך כבוא זמן האוכל ומפלי הלי ביה תתבלבל מחשבתו על-ידי זה ח'ו ולא יוכל ללמוד כלל... לזה אין נכון לבחור דרך כזה. אכן הדרך הטוב והישר שיברור לו האדם הוא, שיסדר לו מקורם איזה מקור פרנסה ושיסתפק בדרך המעוט, ולא ירדוף ברדוף הקורא בערים אחר משא ומתן, ואחרי-כך יטה שכמו לסבול עול התורה וסעות יי.

כאשר האדם עושה איזהו נשואין לבניו באה לו משם פרנסה יי.

עשירות

אנו רואים, שאוהב כסף לא ישבע ותמיד הוא אץ להעשיר. ויש ללמד זכות על זה: אף דבאמת יש לו הון ועושר רב, מכל מקום כיון שלא זכה ואין מעשיו רצויים לפני המקום ברוך הוא, מתעלם ממנו כל הונו ונדמה לו כאלו אין לו. ולכך מיגע את-דעצמו להרויח, כי עיניו דווכו בענין ואינו רואה את עשרו, כספו וזהבו יי.

נאולה

צריך האדם לקרב את הנאולה בכל יום, ואף שהנאולה האמתית עדין נעלמת ומכוסה מאתנו, מכל מקום צריך האדם לצאת בכל יום מגלות ומסעבוד יצירה-רע ולהשליך מעליו כל חלקי הרע ולהחליפם בכל חלקי הטוב ולהדבק בשורש האמת, כמו שאמר ,קרבה אל נפשי גאלה', שצריך לקרב הנאולה אל נפשו יי...

עקר היסודין והגלות אשר לאדם הוא, כשרעתו אינה מיושבת

עליו, אז הוא מרגיש בנפשו גודל הצרות והיסורין, כי אין לו במה להתחזק ולשית עצות בנפשו איך ומה לעשות. וכשהוא צועק להשי"ת והוא מרחם עליו ושולח לו דעה מושבת ובא לידי הבנה, אז תיכף ומיד הוא ננאל מצרתו ומדחקו יי.

ימות המשיח

בביאת משיח צדקנו יסלק הבורא ית' כל החצוניות והקליפות מכל העולמות ונגלה כבוד השי"ת, ויתגלו פנימיות האורות מכל המדות ויתגבר ויתנוצץ האור בעולם, וימתקו כל הגבורות והדינין ויתאחדו כל המדות יי.

בביאת משיח צדקנו יתודעו ויתפרסמו ויתגלו כחות חדשים מהמלכות הקדושה, שלא נהגלו עדן, ואז יתוקן העולם במלכות שדי יי.

מקורים והערות

רבים כי מעולם את אחי אנכי
 מבקש לדרוש שלום
 וסובתם של בית ישראל בכל
 מקומות מושבות וסעודי
 הורגלתי לסבול דעות
 שונות. עשיתי הכל להשוות
 המחלוקת מפני אהבת
 השלום. וכל הקהלות שהייתי לרב
 וסורה תה"ל שלא יצא סתי דבר
 שאינו מתקן ח"ו. והיה שלום בכל
 המקומות הקרובים והרחוקים. וזה כמה
 שנים ראיתי שערוריה בבית ישראל
 ונתקיים בנו נבואת ישעיה הנביא ז"ל
 עמי מאשריך מתעים ודרך אורחותיך
 בלעו, ובכ"ו החרשתי והייתי מתון
 בדבר שלא לצאת לריב סהר. אמרתי
 מן ינחם, והנה עתה לא אוכל לאטום
 אוני משמוע צעקת ת"ח הכשרים מנדל
 הימורים שלהם, כי כל איש אשר לא
 יכרע ולא ישתחוה לקבל את רבן לרבי,
 הנם אם הוא גדול בתורה וביראת ד'
 ומיחוס גדולי ארץ, הם יורדים ומפילים
 אותו עד לעפר, ויושב ביניהם כשושנה
 בין החוחים. וביותר שמענו ותרנו
 בטנינו לקול שאון ממדינת וואלאי,
 אשר נתורע לי ברעתם הגדולה העושים
 לקפח פרנסת השוחטים המובהקים, אשר
 נתטנו ונתקבלו מפי צדיקים גדולי
 עולם, ומעולם לא נשמע מהם שמץ
 דבר. אך מפני השטות והיתול שבדו
 מלבם, שכל שוחט שאינו בקי בהשחזה
 של ד' הענדיל שוחט, המה מעבירים
 אותו. על זה תסמר שעת ראשנו,
 ובודאי מעולם לא נשמע כדבר שטות
 הוה. ולרעתי נוטה ענין זה למינות,
 שלא נמצא בדח"ל מזה. אך עלינו

(א) אביו היה הרב ר' שמואל,
 אב"ד בעיר-חדש, בן הרב ר' אריה ליב,
 אב"ד בעיר הנ"ל, בן הר"ר שמשון
 מטרנינרוד בן הנאון המפורסם ר' חיים
 בר' משיל (ר' חיים ר' מעשילס) מלובלין.
 אשת ר' שמשון הנ"ל היתה נכדת הנאון
 ר' מאיר, אב"ד בכריסק דליטא, בן
 הרה"ג השר ר' שאול וואהל בן הנאון
 ר' יהודה פדוה בן הנאון ר' מאיר
 מפדוה, מחבר הנהגות מיסוני, שהיה
 חסר מגזע דוד המלך, עליו השלום.
 אמו היתה בת הרב ר' משה,
 פרנס מתשע קהלות, בן הנאון ר' מאיר,
 אב"ד מלובלין, בן הנאון ר' ליפמן בן
 מהר"ם מלובלין, אמו של ר' משה הנ"ל
 היתה בת הרבי ר' השיל, אב"ד בקרקע
 והגליל.

(ב) שו"ת השיב משה חיו"ד,
 סי' כ"א.

(ג) לשון נכדו בהקדמה לאוהב
 ישראל.

(ד) הנאון מברזין, כדעת תורה
 ה' שחיטה, סוף סי' א', מוסר לנו העתקה
 נאמנה ממכתבו של הרב בדבר
 השוחטים. את המכתב הזה אנו מעתיקים
 פה כלו, כי הוא מלא ענין. ביחוד,
 הא מכלים הרבה מאפיו ותמונתו
 הרוחנית של הרב.

בעזהש"ת יום א' כ"ח מרחשון
 תקפ"א לפ"ק.

שלום על ישראל ה"ה כבוד הרבנים
 המופלגים המפורסמים דק' יאסס והגליל
 ודק"ק באטושאן והסביבה ולכל הקהלות
 והכפרים והעירות בהמדינה הנ"ל
 וביחוד לק' דארהוי.

הנה ידוע לאחב"י בשער בת

שכל כונתי רק להורותם הדרך אשר
ולכו והמעשה אשר יעשון כראוי לזרע
בני אל חי. ובאם שהמצא ימצא שורש
פורה כו' ויאמר שלום יהיה לי כי
בשרירות לבי אלך, או בודאי
אל בוש בגדי נקם לנקום
מאותו האיש נקמת ד'
צבאות ולפרטם אותו ברכים, בדרך
שעושין לבעלי מחלוקת. ובזאת אני
בוטח שבודאי לא יסורו מדברי אלה
הנאמרים באמת ע"פ דתוה"ק וע"פ
דחז"ל, ע"כ אומר שלום וברכה מאלפי
המערכה, כנפשם ונפש אוהבם הדורש
שלוםם וטובתם ומעתיר בעדם שירום
ד' קרנם ויעל אותם על במתי ארץ
ויצו אתם את הברכה חיים עד העולם.
אברהם יהושע העשיל
מאפטה בק"ק מעזיבנוז.

(ה) על מה זה ולמה רחק לבם
של חסידיו חב"ד מהרב מאפטה לא
נודע לנו, ונשכחה המכה מרוב ימים.
אמנם מכתב אחד שנמצא בזמן האחרון
בתוך המכתבים הנגזרים של הצדיק
מריון, יפיץ מעט אור על הדבר. מבין
הקטמים של מכתב קצר זה נכיר, כי
ידם של אנשים קטנים, שכל יניקתם
וחיותם מכצת הנרגנות וחלאת המחלוקת,
היתה בזה לעשות פרוד לבבות ומשטמה
בין שתי נפשות טהורות, הרב מאפטה
והרב מלאדי, ורק ידם של אלה
הזרונים היתה בטעל הזה לעורר על
הרב מאפטה את חמתם של חסידיו
חב"ד.

המכתב האמור הוא מידי
יוצרה ומיסדה של כתת חב"ד בעצמן,
וזה נוסחו:

ב"ה יום ה' דחנוכה תקפ"ז
מה ליאדי.

לכדוק כל שו"ב אם הוא מוסחה ובקי
בשו"ב ואומן בהשחות סבינו ומרגיש
אפילו בפנימה דקה. ועוד מה יעשו
עירות וברכים גדולים אשר רחוקים
מר' הענדיל, האם ספני כך שחיתתם
אמורה? הלא חרפה הוא לנו לשמוע
כזאת בישראל, לזאת אני מזהיר לכל
אשר יראת ד' נוגע בלבבו שלא להאמין
לדבריהם, וב"ש שלא ליתן מקום
לעשות תפקידם. ומחמת שהייתי
כמה שנים בק' יאסוועיני
ולבי היו על כל הסדינה,
וכל השוחטים היו תחת
רשותי, מצאתי א"ע מחויב בדבר
לפקח על עמקי מדינתם, והנני נזר
בגזרת התורה שכל השוחטים הקבועים
מכבר ע"פ סמיכת חכמים בכל מקומות
מושבותם, כפרים ועירות הקילה
להרחיקם מפרנסתם, כי אם יצא מת"י
איוז מכשול ח"ו בשחיטה או בבדיקת
הריאה היה ראוי להעבירם. וגם זאת
דוקא ע"פ ב"ד מוסחה ולא ע"פ דעת
השוחטים וקלי הדעת. וגם השוחט
סאיר ממלאוויטא, שבא להשיג גבולו
של השוחט הרבני השלם מו"ה יצחק
מדארהוי, הריני אומר את שחיתתו
כנבלה וטרפה. וכן כל השוחטים
שיבאו למקום שיש שוחט שנתקבל
מאז מדעת רבנים מובהקים שחיתתם
אמורה. והרבני מו"ה יצחק מהיום
יעפוק במלאכתו באמונה כמאז ומקדם
באין מוחה ומעכב ואל יגרע מאומה
מהכנסת שלו, ומעבר מה שקובל מו"ה
סאיר הג"ל יקוב הדין ההר ביניהם.
ומה שיגיע למו"ה יצחק הג"ל ע"פ
דתוה"ק ראוי להוציא בלעז מפיו
ואפילו מן גלימא דעל כתפיה....

אחרי אודיע זאת מובטח אני
באחב"י שיכירו האמת, וידעו ויבינו

מדבר עבודתו על שדה החסידות
בהיותו חונה במזיבון, די לנו לקרוא
את הסכמתו האופית על פי תשובות
ר' חיים כהן רפפורט:

הנה לא ארפו הימים אשר
הניעני מכתבו הנעים, וקריתי ושניתי
בכל הכתוב לחיים בתשובה, בדבר
האשה אשר דרכה לא מלולה ושטה
מדת משה ויהודית. ואם אמנם כי
נראה שדבריו מיוסדים על אדני פז
בנתיב אמת, והיה רצוני למלאות משאלות
חיים שאל ממני, אכן עבור כי זה
רבות בשנים אשר הקיפוני חבילי
טרדין מאת אחבי יראי ד' וחושבי
שמו, וידוע כי צרכי ישראל מרובים
המה, הא במילי דשמיא והא במילי
דעלמא, והלום אחרי הואי כי לא
ימסיק הזמן לבדר הלכה ברורה לעומקא
דינא, ע"כ בהכרח הנחתי זאת על
ת"ח הפגונים מעסקיהם. ואנכי חושך
עצמו מן הדין אפילו בדיני סמונות
ובעבור זאת לא רציתי לתקוע עצמי
בדבר הלכה זו. אמנם יהיה לבו נכון
ובטוח כי הורה בהלכה באמתה של
תורה...

הק' אברהם יהושע העשיל
מאפטה ס"ק מעזביו יצ"ו.

(ח) רשמות, ח"ב.

(ט) תורת אמת, בראשית.

(י) שם, תשא.

(יא) אוהב ישראל, תשא.

(יב) תורת אמת, בראשית.

(יג) שם, בשלח.

(יד) שם, חיי שרה.

(טו) שם, פינחס.

(טז) אוהב ישראל, בשלח.

(יז) תורת אמת, ויצא.

(יח) אוהב ישראל בלקוטים.

חיים ארוכים ושלוש אל כ"ק
ידי'נ ידיר ד' הרב הגאון הקדוש
המפורסם איש אלקים מו"ד ר'
אברהם יהושע העשיל
הלוי יחי' אב"ד דק"ק קאליבמאנו
ואפסא ועוד.

אחר דרישת שלום. מכתב
קדשו קבלתי ע"י השטיפעט ותסטר
שערת ראשי באמת וחיל ורעדה
אחותני בהביטי כי יש אנשים אנשי
בלעל הרוצים רק לעשות פירוד
לבבות בין איש לרעהו, ובפרט בין
אנשים אוהבים כסוגו אשר אוהב אנכי
את רום מעלות קדושת תורתו הרמה
עד אין חקר וקץ. ועל זה יעיד עלי
מחותני הרב הגאון הקדוש מברדיטשוב
יחיה נצח. אבל טוב ויפה עשה כזה
כ"ק י"נ, שגילה בזה אוני תיכף כאשר
שמע כ"ק י"נ, ולא טמן ח"ו בלב
קדשו. כי מי יודע מה שהיה נצמח
מזה ח"ו, אם היה בינינו מינא כחוט
השערה... ואני מסיים ואומר בהן
שלי כי הכל שוא ושקר. ואחכה לקבל
ער מהרה מכתב בשורה שמחה מלב
קדשו ואת כל. ואתה שלום מאדון
השלום. דברי ידידו לנצח סלה ועד.
שני אור זלמן בן א"א
מו"ה ברוך ז"ל.

שלום לכל דורשי שלום של יחיו נצח.

(מכתבים קדושים, מכתב יח).

וראנתו של אותו צדיק: מי
יודע מה היה נצמח מזה, באה
ונהיתה. בעלי הרכילות והמלשינות
המשיכו את עבודתם, ותבערת הסחלוקת
בין חסידיו חב"ד ובין הרב מאפטה
יצאה ללהב ובערה בעז...

(ו) עירין קדישין, סקץ.

(ז) בכדי שהא לנו מושג נאמן

ד"ה כל דבר.

(ט) שם, ויצא.

(כ) שם.

(כא) שם, לפ' זכור.

(כב) שם, לקוטי ויקרא.

(כג) שסתי צדיקים, בחקותי.

השוה לזה חדושי דצ"ה חיות לניטין

ס"ו, ד"ה חכם לכשירצה, שהביא שם

מדרש: יוסה את רעיתי כתרצה — בכל

עת שתרצה.

(כד) תורת אמת, תולדות.

(כה) אוהב ישראל, בשלה.

(כו) שם, משפטים.

(כז) תורת אמת, מקץ.

(כח) שם, לפ' שקלים.

(כט) בנין שלמה.

(ל) מאמר קדישין.

(לא) אוהב ישראל, לקוטים.

(לב) דברי הורה.

(לג) אוהב ישראל, חקת.

(לד) שם, עקב.

(לה) שם, פנחס.

(לו) שם, ראה.

(לז) שם, דברים.

(לח) שם, תרומה.

(לט) שם משפטים. הקורא

ימצא בזה דמו וססך למנהג חטיפת

שירים, החביב כל כך על החסידים.

(מ) שם, פנחס.

(מא) שם, תרומה.

(מב) תורת אמת, שמיני.

(מג) שם, נשא.

(מד) שם, ראה.

(מה) אוהב ישראל, יתרו.

(מו) שם לקוטים, ד"ה הדומה

(מז) שם, תצוה.

(מח) תורת אמת, יתרו.

(מט) אוהב ישראל, לקוטים.

(נ) שם, שמיני.

(נא) שם, ראה.

(נב) שם, לקוטים.

(נג) אוהב ישראל, תרומה.

(נד) אור לשמים, ויצא.

(נה) תורת אמת, לשבועות.

(נו) שם, ויחי.

(נז) אוהב ישראל, בא.

(נח) שם, תולדות.

(נט) שם, בא.